

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

Articulus II. De voluntario libero actuali morali.

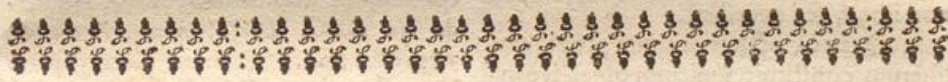
urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

enim est, quod magis, & minus in moralibus non varient speciem; cum enim virtus moralis consistat in mediocritate, actus exerrantes à mediocritate per excessum, aut defectum nequeunt esse in specie virtutis, sed vitij: sic si minus, aut plus detur, quam oportet, non est actus liberalitatis, sed prior est avaritia, posterior prodigalitat. Similiter est actus loquacitatis loqui magis, quam expediat ad convenientem recreationem oppositus virtuti, quam D. Th. 2. 2. *quest.* 143. *art.* 1. Austeritatem vocat.

Actus morales indifferentes in individuo *fi*ctetur non damnari *num.* 10. *in fin.* & *num.* 13. in principio in damnatis propositionibus, cui assentitur Cardenas

num. 15. dans hanc rationem quod ejusmodi actus non possint esse antecedens, ex quo legitime deducatur propositio damnata alterutra: non enim valet hæc consequentia: licite possunt elici actus morales indifferentes in individuo, ergo licitum est comedere ob solam voluptatem; nam illicitas consequentis hujus stare potest cum licitate antecedentis, nam consequens pervertit finem à natura intentum, secus antecedens, sed præcisè omitterit finem honestum, cujus intentionem esse necessariam in omnibus actionibus moralibus non agnoscit, de quo infra suo loco.

* * *

ARTICULUS II.

De voluntario Libero actuali morali.

511. **D**isputatur in Scholis, quæ sint constitutiva actus primi proximi liberi definiti *num.* 450. Respondi olim libertarem actus primi proximi esse denominationem partim intrinsecam voluntati, partim alijs realiter ab ea distinctis. Primò igitur requiritur voluntas. Secundò, omnipotentia DEI applicata. Tertiò, habitus infusus respectu actuum supernaturalium, aut aliud principium extrinsecum supplens defectum habitus physicè influens (prout accidit in peccatore spoliato habitibus supernaturalibus infusis) ac gratia actualis

moraliter influens, nempe ex parte intellectus illustratio supernaturalis intellectum illuminans, & ex parte voluntatis inspiratio.

Tam illustratio, quam inspiratio sunt actus producti à DEO in nobis sine nobis liberè cooperantibus, qui actus nos excitant, alliciunt, & invitant ad liberè consentiendum, in hoc enim situs est illorum influxus moralis in actus supernaturales salutare, nulla namque necessitas est illis attribuendi virtutem physicam activam, uti fert communior opinio Soarj *lib.* 3. *de Auxillis gratia,* *cap.*

cap. 4. à num. 11. contra Mol. & alios: si actus ejusmodi à DEO productus detegit nobis representando, quod nos latebat, est actus intellectus proprio nomine à Concilijs dictus illustratio; si verò reddit nobis bonum opus suave, quod prius non delectabat, aut abominabile ac ingratum malum opus, quod prius oblectabat, est actus voluntatis, dici- que consuevit inspiratio, impulsus, & tactus cordis, sive pia voluntatis affectio. Aliquando tamen nomine inspirationis venire illustrationem colligitur ex Trid. Sess. 6. can. 3. *nullum sine praveniente spiritus S. inspiratione posse credere, sperare, diligere, prout oportet.* ubi per inspirationem intelligitur illustratio: tam hæc quam illa sunt actus nobis non liberi, sed necessarij.

Quartò, actum primum proximum liberum constituit iudicium objective indifferens ad oppositas rationes boni, & mali, quando est libertas contrarietatis, aut ad rationes contradictorias, aut proponens bonum cum defectu alicujus boni saltem relucens in ipso exercitio actus, uti fit in libertate contradictionis.

Quintò, ipsa possibilitas actus secundi. Sextò, negatio physica prædeterminationis. Ratio horum omnium est, quòd quocunque ex enumeratis deficiente deficiat actus primus proximus

liber, probabilius tamen est contra Oviéd. 1. 2. tract. 7. Contr. 1. p. 7. num. 56. inspirationem non esse simpliciter necessariam, nam voluntas post objectionem sufficienter propositum sine pia affectum sufficenter propositum sine pia affectus supernaturales, quam ad actus naturales; sed hos potest elicere sine pia affectione naturali, ergo etiam supernaturales sine prævia inspiratione supernaturali.

Est etiam controversum de libertate actuali, sive actus secundi, an sit essentialis, & adæquatè intrinseca actui voluntatis libero, vel vero partim illi, partim potentia proxima libera proxime exposita: hoc secundum amplectitur communior non Soarez, Vasq. Izquierdo de DEO. D. 30. à num. 768. & 785. & à 804. Primum placet Eparz. Haunold. lib. 2. Theolog. Scholast. à num. 177. & Joann. Bapt. Gormaz 10. 1. *Cursus Theolog. in tract. de Actibus Hum. D. 12. S. 1.* Primæ in Scholis prætuli secundam. Verùm cum ad praxim parum referat, sive libertas sit intrinseca soli actui, sive semiextrinseca ideo relinquo hæc speculationi Theologorum, meque confero ad practica.

* *

* *

§. I.

Quosnam actus voluntas elicit, ad quos omnes eorum
species reducuntur?

§ 12. Omnis actus voluntatis, vel est circa finem, vel circa media ad finem conducentia. Omnes sunt numero undecim; horum quinque circa bonum, ut amor, desiderium, spes, audacia, gaudium, sex circa malum versantur, ut odium, fuga, desperatio, timor, tristitia, sive dolor, ira. Nullus est actus voluntatis, qui non reducat ad aliquem ex his. Horum singulos breviter explicemus.

Amor latè sumptus est motus voluntatis in bonum; respicit bonum secundum se, id est, præcindendo ab ejus absentia, & à presentia, per primum, differt à desiderio, per secundum à gaudio.

Dixi latè, nam strictè acceptus est unio affectiva amantis ad amatum, seu inclinatio, ac impulsus voluntatis in ipsum bonum: quæ inclinatio præsupponit complacentiam voluntatis in bono cognito; hæc positâ inclinatione sequitur dictus impulsus in bonum, ac unio affectiva cum eodem: unde bene Aug. lib. 9. de Trin. *Amor meus, pondus meum, illo feror, quocumque feror.* Est efficax aut inefficax, ut mox patebit.

Desiderium, est affectus voluntatis tendens in bonum absens, si hoc determinet voluntatem ad objecti desiderati executionem, dicitur efficax, inefficax, verò, sive simplex, si inclinatur ad executionem sine determinatione, sed relinquit voluntatem indifferentem; observandum tamen cum Vasq. 1. 2. D. III. num. 12. etiam illud desiderium esse efficax, quod revera tendit in rem cum affectu, licet ratione alicujus circumstantiæ, aut periculi ab ea nunc retrahatur, adhuc enim ex vi sua est efficax ad hunc effectum e. g. ut malitiam accipiat ex opere desiderato.

§ 13. *Spes*, ut sic est desiderium boni absentis ardui possibilis, & probabiliter futuri erigens, seu firmans animum adversus difficultates occurrentes circa ejus consecutionem: si desiderium sit boni supernaturalis præsertim nos beatificantis propter auxilium divinum promissum, desiderium tale est spes actualis Theologica. Hinc Trid. Sess. 6. cap. 6. docet peccatorem per spem erigi ad veniam consequendam. Quare spes versatur circa arduum non hanc apperendo, cum non sit bona, nec eandem fugiendo, seu propter illam resiliendo ab objecti prosecutione, alias non esset spes, sed despe-

desperatio ; ergo versatur contra illam appetitum erigendo , ut eam contemnat , ac superet.

Porro spes est duplex ; una est actus appetitûs sensitivi , hoc speramus bona sensibilia , altera est actus appetitûs rationalis , sive voluntatis , isto speramus bona purè Spiritualia. Hinc spes Theologica tendens in beatitudinem supernaturalem , quæ est bonum purè intelligibile , est actus voluntatis.

Infertur contra Calvinum , &c. spem Theologicam distingui à fide : illatio est de fide *ex 1. ad Cor. 13. Nunc autem manent tria hæc , Fides , Spes , Charitas* : si Spes non foret distincta à fide non remanerent tria , sed duo tantum. Confirmatur fides est actus intellectus , Spes est actus voluntatis.

Non obstat primò quod Spes dicatur fiducia : non enim talis dicitur , quasi sit actus fidei , sed quia fundatur in actu Fidei.

Non obstat secundò illud ad *Rom. 4. Credidit Abraham DEO , & reputatum est illi ad iustitiam , quia in Spem contra Spem credidit* : quo loco Fides , & Spes convertuntur invicem. Respondeo nego converti , verba enim illa credidit in Spem contra Spem significant Abraham credidisse , ita , ut etiam sperasset , esto naturalia motiva impellerent ad desperandum.

§ 14. Si petas an Spes sit actus concupiscibilis aut irascibilis potentia. Respondeo esse actû potentia irascibilis , nam ut tradit S. Th. 1. p. 9. 81. *Art. 2. in Corp.* in parte sensitiva , sive appetitu sensitivo sunt duæ appetitivæ potentia : una inclinans animam ad prosequendum bo-

num , & fugiendum malum , seu nocivum secundum se : & hæc dicitur potentia concupiscibilis. Alia verò per quam prosequimur bonum , & fugimus malum ut arduum , resistendo adversis , seu contrarijs , quæ impediunt bonum , & inferunt malum , & hæc dicitur potentia irascibilis : unde cum per spem erigamus nos in bonum ut arduum , sequitur spem esse actum potentia irascibilis.

Ex hac distinctione colligitur primò ex actibus undecim relatis *num. 512.* sex sequentes pertinere ad potentiam concupiscibilem : amorem , & odium , desiderium , & fugam , gaudium , & tristitiam ; ad irascibilem verò hos quinque spem , & desperationem , timorem , & audaciam , atque iram.

Colligitur secundò cum S. Th. 1. 2. *q. 25. Art. 1. in Corp.* quod spes supra desiderium addat quendam conatum , & quamdam elevationem animi ad consecutionem boni ardui propter possibilitatem , & probabilem futuritionem illud consequendi.

§ 15. *Gaudium* est affectus voluntatis , quo voluntas de bono prout presente delectatur : est secundum S. Th. 1. 2. *q. 31. Art. 3. in Corp.* quædam species delectationis ortæ secundum rationem , unde nomen gaudij non attribuitur brutis ratione carentibus , sed solum nomen delectationis.

Audacia est affectus voluntatis , quo animosè aggreditur assecutionem boni , quod difficulter & cum periculo mali imminentis est assequibile S. Th. 1. 2. *q. 45. Art. 1. in Corp.*

Odiû latè est motus voluntatis in malum , proinde significat omnem affectum

ctum

Actus mali detestativum; strictè verò prout opponitur amori stricto est affectus detestativus cujusvis mali secundum se, præcindendo ab ejus existentia, & non existentia. Est duplex efficax & inefficax vide *num. 512. vers. desiderium.*

Fuga latè significat omnem nolitatem, seu omnem detestationem, sive displicentiam, strictè verò prout opponitur desiderio est affectus voluntatis tendens in malum apprehensum ut possibile, positivè id nolendo, ut existat de præsentì, aut de futuro, unde est efficax, aut inefficax, ut dictum est de desiderio *n. 512.*

516. Desperatio est affectus animi, seu voluntatis dejectivus, & remissivus conatus propter impossibilitatem, vel difficultatem consequendi bonum desideratum, aut est fuga, quâ voluntas dejectè, & dissidenter recedit à bono sperando, credens id se non obtenturam ob nimiam arduitatem, ac molestiam insuperabilem in ejus adeptione apprehensam: unde Doctores communiter reponunt illam inter fugæ efficacis actus.

Timor est affectus quo voluntas dejectè, & timidè fugit malum futurum ab alio infligendum, difficulter à nobis evitabile credendo, aut suspicando re vera illud esse futurum: distinguitur à fuga, quòd hæc ut propriè talis non respiciat in malo difficilem evitabilitatem: potest esse efficax & inefficax, ut in simili dictum est *n. 512.*

Tristitia propriè est affectus voluntatis displicentis de malo ut existente, sive præsentè, anxietatem quandam, si
R. P. Kayh. Diss.

ve afflictionem, quam dolorem vocant Theologi, addens: opponitur gaudio, unde sicut gaudium est quædam species delectationis, ita tristitia est quædam species doloris: propriè tamen dolor secundum S. Th. 1. 2. q. 35. Art. 2. dicitur qui ex apprehensione sensus exterioris de malo præsentì, seu conjuncto sensui, in hoc causatur, unde in hoc non datur tristitia, sed hæc sequitur in voluntate ad apprehensionem interiorem, seu intellectualem.

Ira est affectus voluntatis ulciscendi, seu vindictam summiendi: Soarez iram generaliter sumptam sic definit, quòd sit appetitus insurgens adversus eum, qui causa mali est appetenti, vel impedit, ne bonum amatum consequatur. Juxta Less. *Lib. 4. c. 4. num. 23. juncto num. 34.* versatur inter duo contraria vitia, nempe lentitudinem, quæ est vitium per defectum (dum quis est insensibilis ad injurias, est signum stoliditatis, dum id provenit ex stupore naturæ) & iracundiam per excessum. Hinc ira secundum se non est mala, sed naturæ apprimè utilis ad facta ardua, sui que conservationem: juxta illud: *Irasce mini & nolite peccare.* Peccatum est, quando ordinem à ratione præscriptum excedit, ut si ultio summatur sine ratione, aut major, quam culpa exigit, aut sit inordinatio in modo puniendi.

517. Cum per *n. 512.* omnis actus voluntatis sit, aut circa finem, aut circa media, hic opportunè quaritur, qui actus circa finem, & qui circa media versentur & quo ordine.

Respondeo primò post propositam ab intellectu amabilitatem objecti nascitur
D d d

tur ex parte voluntatis amor simplex inefficax, seu inefficax complacentia, sive affectus, quo illi placet bonum secundum se consideratum sine ordine ad possessionem, absentiam, & presentiam. Hic affectus est prima voluntatis inclinatio in bonum absolute amabile, abstrahendo à medijs ad ejus consequibilitatem necessarijs, ex qua ceteri omnes circa idem objectum ut obtinendum, vel ut obtentum occupantur. Et quidem principalis actus est finis intentio, seu affectus voluntatis tendens in bonum per modum desiderij inclinans ad executionem boni efficaciter, vel ineffaciter pro diversitate desiderij explicati n. 512. Est ergo intentio finis alia efficax, alia inefficax.

Post finis intentionem sequitur ex parte intellectus deliberatio, sive consultatio de medijs, quæ tria præstat: inquirat media utilia, ea invicem comparat, & judicat unum esse utilius alio, aut æquale. Ad eam sequitur in voluntate complacentia in medijs, quam Rhodus appellat consentum.

Cæterum nomine consensus intelligitur omnis voluntatis approbatio objecti propositi tam efficax quàm inefficax: contra dissensus est omnis voluntatis reprobatio objecti cogniti, si hoc est bonum, dissensus est peccatum, uti etiam consensus, si est de objecto malo. Ubi notetur dictum D. Bernardi: *Non nocet sensus* (id est motus inordinatus sensualitatis) *ubi non est consensus: imò, quod resistentem fatigat, vincentem coronat.*

Post deliberationem voluntas amplectitur unum medium præ alio, hic

amplexus seligens unum ex pluribus medijs proprie dicitur electio: late verò electio vocatur omne desiderium efficax contradistinctum ab intentione tendens in bonum utile ut tale, sive hoc respectu finis intenti sit unicum, sive unum ex pluribus. Dixi *efficax*, quia electio inefficax non datur, sed ex communi usu sonat semper efficaciam.

Dicta hæc de intentione, & electione circa bonum, applicanda sunt intentioni, & electioni circa malum servata proportione: unde fuga mali desiderio opposita, si sit malum turpe, aut doloriferum, &c. dicitur intentio, si autem sit malum utile, affectus in illud tendens, est electio.

Unde sicut efficax finis intentio movet efficaciter non solum ad desiderium medij ad ponendum, sed etiam ad efficacem fugam medij utilis impeditivi intenti: ita è converso nolitio efficax finis mali movet efficaciter tam ad nolum id, quod est utile ad ponendum finem malum, quam ad volendum id, quod conducit ad impediendum finem malum.

518 Nomine nolitionis efficacis venit illa, quæ quantum est ex se, & vi sua non est compossibilis cum volitione efficaci ejusdem objecti in eadem voluntate. Est duplex: alia est solum efficax affectivè, seu quoad affectum, estque illa, quæ non est compossibilis cum volitione efficaci ejusdem in eadem voluntate, non autem est incompossibilis cum existentia objecti ab alio inducti: unde hæc nolitio solum operatur, quod objectum non ponatur à voluntate nolentis, esto poni possit ab alio contra voluntatem

tem nolentis : sic DEUS efficaciter non vult peccatum quoad effectum, hæc enim nolitio efficaciter impedit volitionem peccati in eadem voluntate DEI, non tamen habet efficaciam impediendi existentiam peccati inducti ab homine contra DEI voluntatem.

Alia nolitio est efficax quoad affectum, & effectum : & hæc non solum est impossibilis cum volitione objecti in eadem voluntate, sed etiam cum absoluta objecti existentia, sic DEUS non solum habet efficaciam affectivè nolitionem peccati in Petro, sed etiam efficaciam effectivè, seu quoad effectum, dum impedit in Petro existentiam peccati.

Nolitio affectivè efficax est duplex : una quæ non solum excludit efficaciam volitionem ejusdem objecti in eadem voluntate, sed etiam quantum est ex se excludit voluntatem tum complacendi simplicem in effectu, tum permittendi effectum, ut si quis aggressori intentanti ictum, quantum est de se ita resistat, ut neque complaceat sibi in ictu, neque permittat : ictus, quem patitur, est involuntarius quoad affectum, ita ut efficaciam nolitionis ex sua energia excludat in eadem voluntate tum complacentiam, tum permissionem ictus seu effectus. Altera nolitio affectivè efficax est, quæ excludit duntaxat volitionem efficacem ejusdem effectus noliti, non tamen excludit complacentiam simplicem, seu velleitatem seu volitionem inefficacem ex se non inductivam effectus noliti, talem nolitionem efficaciam habet in periculo naufragij mercator, de retinendis mercibus, cum qua componitur volitio inefficax, seu velleitas eas retinendi, quæ volitio non

inducit effectum, seu non operatur retentionem, & ideò est inefficax. Aliquando efficax nolitio quoad affectum excludit in eadem voluntate etiam complacentiam simplicem de effectu in eadem voluntate, non tamen excludit volitionem permissivam ejusdem, taliter DEUS de omni peccato habet affectivè efficaciam nolitionem ejusdem exclusivam omnis complacentiæ suæ voluntatis in peccato, quin excludat voluntatem permissivam ejusdem peccati. Ex his.

§ 19. Colligitur primò, quòd nolitio seu displicentia inefficax effectus nequeat efficere, ut effectus sit simpliciter involuntarius, quia ex se componi potest cum volitione efficaci inductiva ejusdem effectus, quo casu effectus est simpliciter voluntarius, ut patet in ejectione mercium simpliciter voluntaria, etsi mercator habeat nolentiam seu displicentiam simplicem, de illarum ejectione.

Colligitur secundò, nolitio quoad affectum efficax facit effectum, qui inducitur, simpliciter ac propriè involuntarium, quia prævalet efficax talis nolitio meæ inefficaci volitioni, quæ circa eundem effectum in mea voluntate potest componi; talis enim efficax affectivè nolitio excludit in voluntate omnem absolutam efficaciam volitionem effectus noliti, & solum compatiitur secum complacentiam inefficacem, aut permissionem effectus, quæ non sufficit ad voluntarium simpliciter tale, uti patet à contrario ex corollario priore.

Colligitur tertio, quòd nolitio affectivè, & effectivè efficax nequeat constituere involuntarium simpliciter tale,

D d d 2.

de.

de quo est communiter sermo in quaestione de involuntario, quia sermo est de eo, quod absolute ponitur à parte rei contra voluntatem nolentis illud, sed dum est nolitio quoad affectum, & effectum efficax, effectus non est ponibilis à parte rei, ergo nequit esse simpliciter involuntarius. Hactenus dicta de intentione finis procedunt de intentione absolutâ.

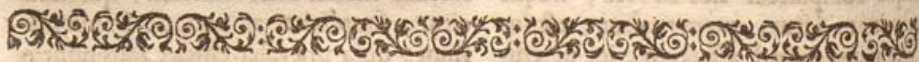
Loquendo de intentione tendente in finem sub aliqua conditione dicitur intentio ex parte objecti conditionata. Ut talis sit efficax, debet conditio judicari possibilis, quia non potest voluntas totum suum conatum impendere ad ponendum id, quod censet poni non posse.

Hinc voluntas ferri non potest efficaciter in objectum conditionatum affectu significato per verbum præsens modi indicativi, quando conditio exprimitur per verbum de præterito modi optativi e.g. *absolvere si esses dispositus*, quia per verbum præsens modi indicativi signi-

ficatur desiderium, per verbum verò optativum supponitur, quòd conditio non subsistat, consequenter, quòd sit per accidens impossibilis; at si affectus in casu allato exprimitur etiam per verbum optativum e.g. *absolverem te, si esses dispositus*, estò non sit desiderium etiam simplex, sed affectus peculiaris naturæ ex modo tendendi diversus, utpote tendens in conditionatum sub conditione saltem consequenter impossibili; quod non habet desiderium, huic tamen æquivalet quoad imputabilitatem, quia ita voluntatem disponit, ut hæc in desiderium efficax erumperet, si conditio per se, aut per accidens non appareret impossibilis. Hoc genus affectus conditionati dici solet propriè velleitas, Izquierdo de DEO D. 34. num. 96. & seq. ac num. 111. contra Valq. 1. 2. D. 42.

cap. 3. & 4.

* *

§. II.

Quid, & quotuplex sit moralitas actuum voluntatis.

§ 20. **A**ctus morales possunt considerari dupliciter. Primò, in genere naturæ, sive Entis, id est secundum physicam Entitatem; sic considerati sumunt suam bonitatem à virtute agentis. Secundò, formaliter seu reduplicativè, ac ut morales sunt, id est, ut imputabiles moraliter ad laudem, aut

vituperium: ad quod non satis est, quòd actus sit liber quoad substantiam, sive physicam Entitatem, sed insuper necesse est esse liberum quoad suam honestatem, aut turpitudinem; sæpe contingit actus aliquos quoad Entitatem liberè exerceri, qui tamen non sint honesti, nec turpes defectu advertentiæ ad honestatem, & mali-

malitiam, ut contingit non modo in pueris ante perfectum usum rationis, sed etiam aliquando in adultis. Quare licet omnis actus moralis sit liber, non tamen omnis actus liber est moralis, Izquierdo de DEO D. 35. num. 2. contra Compron. & alios. De actibus moralibus ut tales sunt, quaestio praefata est.

Dico actus moralis nihil est aliud, quam actus moraliter honestus, aut inhonestus: honestus est consonus, seu conformis naturae rationali ut tali, ita cit. Izquierdo num. 3. cum Vasq. 1. 2. D. 58. cap. 2. Unde moralitas actus moralis est ipsa consonantia, vel dissonantia cum natura rationali ut tali. Sed cum consonantia, aut dissonantia actus non percipitur, nisi per iudicium Rationis, inde est, quod multi moralitatem, id est, bonitatem, & malitiam moralis actus ponant in conformitate, & difformitate cum tali iudicio, id est, cum recta ratione, re ipsa tamen in ea non consistit, sed in objecto talis iudicij, quod objectum est praefata consonantia, vel dissonantia cum natura rationali ut tali.

521. Moralitas actus humani, sive honestas, aut turpitudine dividitur in formalem, & materialem, ita omnes.

Ratio, quia alia convenit actibus independentem a libertate, & haec dicitur materialis: de hac loquuntur Doctores dum in materijs moralibus disceptant, an hic, aut ille actus sit moraliter honestus, aut turpis? eamque aliqui recte vocant radicalem, seu fundamentalem, est enim radix iudicij recti de cuiusvis actus honestate, aut indecentia, quam habet relatè ad naturam rationalem prout talem.

Alia moralitas dicitur formalis, estque ipsa imputabilitas actus honesti, aut turpis ad laudem, vel vituperium, qualiter nequit impurari sine libertate, haec tamen sola non est moralitas per num. 520. nam in eodem actu, ut videbimus, potest esse multiplex moralitas specie distincta: ut in adulterio est malitia contra castitatem, & contra iustitiam. Quare moralitas formalis est libertas actus dependentis a cognitione advertente ad honestatem, aut turpitudinem materialem, stante enim tali cognitione, & libertate est necessario actus imputabilis.

Probabilius est, quod moralitas actuum non sit substantialis actibus nostris liberis physice, seu in genere entis consideratis, quia probabilius libertas non est substantialis, sive intrinseca actibus, ut insinuatum est num. 511. ergo nec moralitas utpote inseparabilis a libertate. Hinc bonitas, & malitia moralis non sunt species, sed accidentia actus moralis.

522. Moralitas materialis aliquibus actibus, tum internis, tum externis est essentialis. Per actus externos huc veniunt omnes actus distincti ab actibus voluntatis, proinde actus non tantum potentialium externarum liberè dependentes a voluntate, sed actus intellectus a voluntate imperabiles ut fidei, haeresis, iudicia temeraria, suspiciones, dubitationes &c.

Affertum ostenditur primo de moralitate materiali actuum malorum, tum externorum, tum Internorum, ejusmodi actus externi essentialiter mali malitia materiali sunt mendacium, blasphemia,

perjurium, hæresis, & alij similes, quia materialis eorum malitia fundatur in sola eorum physica essentia. Eadem est ratio de actibus internis his, eisque similibus, ut de odio DEI, hæresi mentali, simonia mentali, voluntate pejerandi, blasphemandi, mentiendi.

Similiter aliquibus actibus externis, & internis est essentialis materialis honestas. Inter externos computanda est fides, hæc utpote supernaturalis, etiam divinitus in se non potest esse mala, aliàs DEUS foret author malitiæ materialis, cum sit author fidei. Inter internos verò essentialiter bonos est Charitas, & Spes Theologica præsertim supernaturalis; nunquam intrinsicè potest vitari, quia cum DEUS causa per se sit utriusque, ille per se causaret materialem malitiam.

Ratio est eadem de materiali honestate, quam dedi de malitia essentiali, nempe quod materialis honestas istorum actuum radicata sit in physica eorundem essentia, ita Izquierdo n. 10. & 11.

§ 23. Reliquis plerisque actibus tum externis, tum internis materialis bonitas, & malitia est accidentalis, ac semiextrinseca, proinde ab illis separabilis. Izquierdo num. 8. & 9. contra Esparza, & illos Doctores quoad actus internos, quibus volunt libertatem esse essentialem per num. § 11. proinde etiam malitiam materialem. Sed cum verosimilius libertas non sit adæquatè intrinsicè actibus, sequitur etiam non esse essentialem eisdem moralitatem materialem.

Probatur primò de bonitate materiali, quia hæc à plerisque actibus internis, ac externis potest separari, utriusque

enim actus possunt vitari à circumstantia finis pravi (possunt enim per actum reflexum ordinari ad finem malum) aut ab alia extrinseca circumstantia, ergo ut sint moraliter boni bonitate materiali, requiritur carentia finis pravi, aut alterius circumstantiæ vitiosæ, sed ejusmodi carentia est actuum essentia accidentalis, ac extrinseca, ergo in esse materialiter mali complentur per quid extrinsecum, ac ijs accidentale, sed quod est actibus extrinsecum, & accidentale est ab iisdem separabile.

Probatur deinde etiam de materiali malitia: plerique enim actus externi eam sortiuntur ab accidente sibi extrinseco, ut dum ordinantur ad finem malum, aut fiunt sub tali, aut tali circumstantia sui infectiva: furti malitia materialis non habetur, nisi prout acceptio rei alienæ habet annexam carentiam necessitatis extremæ, aut proximi periculi in hoc labendi, aut imperij divini concedentis ablationem rei alienæ. Fornicationis malitia materialis habetur per carentiam conjugij, aut divinæ dispensationis concedentis jus in corpus feminae citra præjudicium prolis educandæ: quæ carentia cum sint separabiles ab actibus, etiam est separabilis malitia materialis, cum in esse hujus compleatur per quid extrinsecum Entitati physicae actus.

Edem ratio est de actibus internis, quia plerique horum sunt materialiter mali, aut quia inficiuntur ab aliquo extrinseco e. g. ab imperio reflexo malo eos imperante, aut quin objecta, in quorum solam physicam Entitatem intrinsicè tendunt, sunt accidentaliter, & semiextrinsicè mala proinde actus tales inter-

terni sunt materialiter mali partim à sua Entitate in recto importata, partim ab objecto (quale plerumque est actus externus) non secundum se spectato: sed prout substanti alicui circumstantiæ accidentali vitiosa.

Non est paritas ab actibus divinis liberis, qui tam externi, quam interni sunt essentialiter boni bonitate materiali, & formali, quia nullus actus liber DEI potest necessario procedere à DEO, ergo omnis est essentialiter liber, ex altera parte non potest DEUS malè operari, ergo necesse est operari liberè, & honestè.

§ 24. Bonitas formalis actibus creatis externis secundum omnes est accidentalis, ac extrinseca, nam denominantur formaliter boni, seu honesti à libertate, & bonitate formali actuum internorum, à quibus imperantur (idem dic de malitia formali externorum actuum malorum, hanc enim denominationem desumunt ab actibus interis formaliter, seu imputativè inhonestis) Bonitas verò, ac malitia formalis actuum internorum probabilius non est eis adæquate intrinseca, seu essentialis; quia non est eisdem essentialis libertas, sine qua nullus actus internus potest esse formaliter bonus, aut malus.

Actus externi, qui capaces sunt libertatis, consequenter etiam moralitatis, sunt objecta actuum internorum. Idcirco multi Docteres moralitatem dividunt in formalem, & objectivam: formalem attribuunt solis actibus voluntatis elicitis; objectivam verò omnibus eorum objectis (quorum loquendi modus,

cum passim sit usitatus, etiam nos non raro eo utemur) Hæc divisio meritò displicet Izquierdo *num. 6.* quia plura objecta actuum moralium sunt incapacia moralitatis, talia non possunt habere ullam objectivam moralitatem: sic DEUS est objectum tum charitatis formaliter honestæ, tum odij; quin prout terminans charitatem sit dicendus objectivè honestus, aut objectivè inhonestus, dum est objectum odij.

Meliùs ergo moralitas, quam hi Doctores vocant objectivam, dicenda est materialis in actibus incapacibus moralitatis.

Ex hoc duo colligit Izquierdo. Primum est: quod nullum voluntatis objectum, prout præcisè est objectum illius, habeat ullam moralitatem, quia, prout præcisè est objectum, non pertinet ad libertatem, atque adèò, nec ad moralitatem imputabile est.

Alterum est, & sequitur ex primo: quod cum actus externi subjecti voluntatis dominio, actuum internorum simplicium, seu inefficacium nequeant esse effectus, sed præcisè objecta, consequens sit eosdem actus externos respectivè ad tales actus simplices carere omni moralitate: ejusmodi actus sunt gaudium, simplex complacentia, aut displicentia de actibus externis; nihilominus actus interni voluntatis relatè ad tales etiam actus externos habent propriam moralitatem, sive bonitatem, aut malitiam, sicut relatè ad eosdem habent suam specificam naturam, ut patebit ex §. sequente.

* *

§. III.

§. III.

An bonitas, vel malitia moralis actuum internorum, & externorum invicem comparatorum resideat principaliter in externis, aut internis.

525. **C**ertum est, quod bonitas, & malitia formalis primario resideat in actibus voluntatis; in reliquis vero extrinsecè, ac denominativè. Quia soli interni actus voluntatis sunt in se, & immediatè liberi. Igitur quæstio intelligitur de materiali tam bonitate, quàm malitia explicata à num. 521, quisque enim actus internus, & externus consonat, aut dissonat cum natura rationali ut tali, ergo quisque est aut bonus, aut malus materialiter per num. 520. sermo hic est de internis efficacibus.

Ad quæstionem triplex est sententia apud Izquierdo de *DEO D.* 35. num. 186. Prima collocat tam bonitatem, quàm malitiam principaliter, ac intrinsecè in actibus internis voluntatis, exinde autem putat secundario, & extrinsecè derivari in externos: ita multi antiqui apud Vasq. 1. 2. *D.* 73. cap. 1. Secunda, extremè opposita attribuit primario actui externo, & ab hoc refundi in internum. Tertia, media malitiam ex objecto, & circumstantiis desumptam vult principaliter convenire actui externo & ab hac derivari in internum.

Idem sentit de malitia orta ex fine, quando hic est actus externus operantis:

bonitatem vero putat semper principaliter convenire actui interno, & secundario externo, idque extendit ad malitiam ex fine, quando finis non est actus operantis, sed alterius. Ita Vasq. cap. 5. 6. & 7. monens num. 30. suam opinionem intelligendam de affectu interiori efficaci, secus de inefficaci sito in simplici tantum complacentia rei sine ordine ad executionem.

Primam partem num. 16. exemplificat in occisione facta propter inanem gloriam efficaciter intentam: malitia homicidij principaliter convenit actioni externæ occisivæ, indèque secundario derivatur in actionem interiorè voluntatis tam intentionis circa finem inanis gloriæ, quàm electionis circa ipsum homicidium. Ratio primi est, quod actio exterior occisiva relatè ad suum objectum, & circumstantias primario prohibetur, ergo primario, & ratione sui, & non ratione alterius, proinde principaliter est mala. Ratio secundæ hujus patris: quod actio interior, nempe intentio inanis gloriæ, & electio homicidij non ratione sui, sed ratione alterius, nempe actionis externæ occisivæ prohibetur, seu quatenus refertur ad objectum, seu homicidium, & hu-

hujus circumstantias, ergo illi secundo malitia convenit.

Eadem ratio ostendit secundam partem asserti Vasqueziani de malitia intentionis habentis pro fine operationem nostram: ut si quis furetur propter adulterium; hoc casu malitia intentionis reperitur principaliter in actione externa, nempe in adulterio, secundo autem in actu interno intentionis, & electionis furti assumpti ut medij. Ita Vasq. n. 29.

Econtra bonitatem moralem actuum semper principaliter residere in actu interiore, & inde derivari secundo in actum exteriorem probat c. 7. sub initium: quia, ut actus sit moraliter bonus, non tantum objectum debet esse bonum, sed voluntas debet ferri directe in ipsam objecti honestatem propter ipsam, & non propter alium finem: hæc in honestatem tendentia principaliter convenit actui, & affectui interno, ergo moralis bonitas principaliter huic convenit. Econtra ut actus sit malus necesse non est eum ferri in opus malum propter ipsam malitiam, sed sufficit voluntarium indirectum etiam ex ignorantia vincibili, ut opus externum secundum se prohibitum sit peccatum. Hinc est disparitas inter actum bonum, & malum, quando finis hujus est opus nostrum externum.

Dixi *opus nostrum*, quia si finis non est actio nostra exterior, sed opus alterius, aut res; tunc malitia primaria convenit affectui interno habenti pro fine operationem alterius; ut si opus dirigas in gloriam inanem, seu ut lauderis ab hominibus, malitia tui operis primario convenit intentioni vanæ gloriæ, seu

R. P. Kersch. Diss.

laudis humana, secundo vero actui tuo externo assumpto in medium laudis obtinendæ. Quia id, quod principaliter tunc prohibetur, est intentio circa talem finem. Ita Vasq. num. 24.

Ex quibus liquet conclusionem Patris Vasq. quatuor constare partibus, quas placuit exhibere cum suis rationibus; eò quod multum illuminent intellectum circa bonitatem, & malitiam moralem actuum nostrorum: & intelligentiam eorum, quæ hic Author scripsit *duobus tomis in 1. 2.*

§ 26. Respondeo cum sententia à tribus relatis diversa, proinde quarta asserta ab Izquierdo à num. 187. Materialem tam bonitatem, quam malitiam actuum externorum principaliter residere in externis; internorum vero in internis. Ratio quia tam hi, quam illi habent propriam moralitatem materialem, cum quisque illorum secundum se sit conformis, aut difformis naturæ rationali ut tali, ergo quisque suæ propriæ moralitatis est subjectum proprium, atque adeo principale.

Quia tamen internus supponitur esse se causa efficax externi; proinde est acta externo prior prioritate causalitatis, fit, ut hoc titulo moralitas actus externi sit prius imputativè, ac primario in interno, quam in externo; moralitas tamen propria actus interni nullo modo communicatur externo, sed hic duntaxat à propria denominatur bonus, aut malus, esto moralitas externorum sæpe constituatur partialiter per actum internum, tanquam unum ex fundamentis necessarijs, ut hæc, vel illa moralitas resultat in actu externo: sic ut numeratio pecuniarum

Ecc

nia

nia sit solutio externa debiti, debet completi per volitionem compenfativam: ut sit retributio externa beneficij, includit voluntatem gratificativam: ut sit externa Eleemosina, includit voluntatem misericordem: hæc bonitas est propria actûs externi, secûs interni, licet per hunc partialiter constituatur; internus e contra propriam habet, & ab ea denominatur, quin eandem communicet externo.

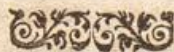
§ 27. Colligitur primò quod actus externus in esse objecti sit prior interno, in esse verò effectûs sit posterior eodem, nam internus causat externum, seu, quod idem est, actus externus secundum esse intentionale præcedit internum, hunc verò sequitur secundum esse reale.

Colligitur secundò actus externos nullam habere moralitatem titulo præcisè, quod sint objecta internorum (aliàs hoc titulo haberent moralitatem etiam reliqua objecta actuum internorum contra *num. 524.*) sed titulo effectûs, sic enim capaces sunt moralitatis participandæ ab illis. Hinc actus externi aliàs factibiles ex imperio voluntatis nullam habent moralitatem respectu actuum voluntatis inefficacium e. g. gaudij, & similia, quia horum externi sunt pura objecta, sed ut pura objecta carent omni moralitate *per num. 524.* & amplius patebit ex corollario sequente.

Colligitur tertid affectus voluntatis inefficaces non posse imputari in lau-

dem, aut vituperium, nisi eorum propria materialis moralitas cognoscatur, licet eorum objectorum moralitas materialis, si quam habent, cognoscatur; quia titulo præcisè objectorum nullam transfundunt moralitatem in simplices, seu inefficaces affectus internos, quorum sunt pura objecta: non etiam titulo effectus externi ejusmodi actûs possunt imputari internis, siquidem hi supponuntur non esse causa eorum efficacæ. Ita Izquierdo *num. 20.* meritò excipiens assensus quosdam formaliter inefficaces, æquivalenter tamen efficaces, quas velicitates nuncupamus: e. g. vellem occidere Perrum, si possem; talibus enim imputatur tota moralitas objecti, quia non defectu voluntatis, sed propter impossibilitatem physicam, aut moralem, quam apprehendit, retardatur à Peri occisione. Unde disponit voluntatem, ut in hanc erumperet efficaciter, nisi hic, & nunc impediretur *per num. 519.* in fin.

Colligitur quartò actum internum efficacem cum externo non facere unam indivisibilem moralitatem, sed duas distinctas; quia quisque habet propriam consonantiam, aut dissonantiam cum natura rationali ut tali. Hinc advertens ad utramque bonitatem, aut malitiam laudabilius, aut vituperabilius operatur, quam is, qui advertit solum ad unam. Izquierdo *n. 19.*
Vide *n. 388.*

§. IV.

De praequisitis ad imputabilem moralitatem, maxime de qualitate cognitionis, & consensûs, ac hujus indicij.

§28. **C**ertum est, ut moralitas sive bona, sive mala imputetur operanti alia praequiri ex parte intellectûs, alia ex parte voluntatis; alia ex parte objecti.

Ex parte objecti requiritur ad actum bonum honestas, ad inhonestum turpitudine re ipsâ, aut apparenter talis; voluntas enim non amplectitur operationem prout est in se, sed prout est in intellectu. Ita omnes apud Izquierdo *de DEO D. 35. n. 15.*

Ex parte intellectûs necessaria est cognitio representans turpitudinem, aut honestatem objecti, & circumstantiarum: quia nihil volitum, quod non est praecognitum. Unde si substantia actus sit indifferens ad malitiam, & bonitatem, illaque sine ista repraesentetur, actus erit liber quoad substantiam, quin sit bonus, aut malus moraliter *per num. 40.*

Dicta repraesentatio, sive actus moralis sit bonus, sive malus, debet esse praesens, & formalis seu expressa. De actu bono plerique concedunt contra paucos apud Izquierdo *num. 22.* quia voluntas cum sit caeca, in bonum, aut malum ferri non potest, nisi reddatur sibi praesens cognitionem: nam sine cogni-

tione voluntas nequit esse in actu primo libera *per num. 511.* & ideo non sufficit cognitio praeterita etiam ad malitiam contra paucos.

De actu malo non praequiri cognitionem formalem & expressam docent Soar. 1.2. tr.2. D.4. S.3. & alij relati superius *num. 263.* contenti cognitione virtuali, & interpretativa de operis malitia, quam tunc adesse putant, dum operans actu non advertit, dum potest, & tenetur advertere. Verum probabilior est pars contradictoria cum Vasq. quem cit. *num. 263.* allegavi, & cum eadem copiosè probavi: necessariam esse aliquam formalem cogitationem. Pro eadem hac sententia stat Izquierdo à *num. 23.* solvitque rationes adversariorum.

§29. Dubitatur primò an praequisita cognitio ad moralitatem sufficiat apprehensiva, vel necessaria sit judicativa. Respondeo praequiri judicativam, id solidè probat Izquierdo à *num. 31.* ut enim voluntas possit velle efficaciter, & libere e.g. bonum actum, debet esse persuasa esse honestum, sed vi simplicis apprehensionis non est persuasa actum esse honestum, ergo vi apprehensionis simplicis nequit voluntas efficaciter, & libere

E e e 2

bere

berè velle actum honestum. Confirmatur cum Izquierdo *num.* 36. si sufficeret apprehensio honestatis, ut hæc imputetur, etiam sufficeret apprehensio inhonestatis, ut voluntas culperetur, sed hoc est falsum, aliàs plerique actus nostri defacto essent formaliter boni & mali, quia in plerisque apprehenditur bonitas, & malitia.

530. Dubitatur secundò an iudicium de honestate actus, ut sit imputabilis, debeat esse certum, aut sufficit esse probabile? pro secundo stat Izquierdo à *num.* 37. quia, ut evadat actus formaliter bonus, sufficit, quod materialis bonitas sit operanti libera, sic enim jam est imputabilis, sed ut sit operanti libera materialis bonitas, sufficit iudicium probabile de actu, quod sit bonus.

Respondeo prærequiri iudicium certum, non certitudine physica, sed morali. Prima pars est Soarij 1. 2. *tr.* 3. *D.* 12. *S.* 3. contra cit. Izquierdo Valq. 1. 2. *D.* 62. *c.* 5. *num.* 26. Sanch. *Lib.* 1. *Mor.* *c.* 9. *num.* 19. Ratio, quod nullum iudicium stans cum prudenti formidine oppositi possit esse proxima Regula licitè operandi; aliàs opinio contra omnes posset esse virtus: tum quia actus voluntatis regulatus à tali iudicio formidoloso haberet hunc modum tendendi, quia talis operatio est probabiliter, aut probabilius honesta, non obstante, quod forte sit realiter inhonesta, ponam tamen illam, etsi non sim securus, quod honestè operer, sed operatio habens hunc modum tendendi, nequit esse honesta: atqui omne iudicium probabile, imò etiam probabilius stat cum prudenti for-

midine oppositi, cum sola certitudo excludat prudentem formidinem, iudicium autem etiam probabilius de honestate non est certum.

Confirmatur si iudicium probabile, aut probabilius esset conscientia proximè regulans mores, exponeret periculo proximo peccandi; nam cum tali iudicio, vel certum est abesse periculum peccandi, vel non: si certo abest, ergo operans certo iudicat se non peccare, ergo jam non est probabilius, sed certum iudicium contra suppositum; si non abest certo, ergo probabiliter adest, sed operans cum probabili periculo peccandi peccat, verba enim illa: *Qui amat periculum, peribit in illo*, sunt intelligenda etiam de probabili, *uti enim bonum ex integra causa ita malum ex minimo defectu*, ergo si per adversarios iudicium probabile, aut probabilius sufficit ad bene operandum, potiore jure sufficit iudicium practicum de malo ad malè agendum, cum plus ad bonam quam ad malam operationem requiratur juxta cit. axioma.

Pars secunda de certitudine physica ostenditur, quod aliàs pars maxima operationum moralium defacto esset omitenda: esset enim moraliter mala, siquidem ob imbecillitatem conditionis humanæ, de paucis operationibus habetur certitudo physica, quod sint physice, ac re ipsa honestæ. Hinc sequitur pars tertia de sufficientia iudicij moraliter certi.

531. Porrò iudicium præfatum non sufficit esse speculativum, id est tale, quod proponat nudam propositionis veritatem

tem e.g. honestatem de operatione, id est, connexionem praedicti honesti de subiecto, seu de operatione praescindendo à praxi, & modo exequendi illam, tale enim iudicium non potest proximè dirigere voluntatem, ut enim hæc possit se determinare, debet præluere iudicium ostendens hîc, & nunc licitè posse exequi talem actum e.g. contractum: taliter non proponitur voluntati operatio per iudicium speculativum, sed ejusmodi modus proponendi proprius est iudicij practici. Est ergo iudicium practicum iudicium affirmans, aut negans hujusmodi objectum sive actum e.g. contractum hîc, & nunc licite esse exequibilem.

Ejusmodi iudicium practicum moraliter certum non excludit formidinem speculativam oppositi, quæ est de ipsa objecti honestate reali, quia hæc formido radicaliter est indistincta à iudicio probabili speculativo elicto ex motivo directo gravi, sed incerto affirmante realem objecti honestatem (iudicij enim speculativi veritas, aut falsitas desumitur à conformitate iudicij cum objecto in se) tale iudicium speculativum, consequenter ejus speculativa formido de inhonestate potest stare cum practico iudicio moraliter certo, & proximè regulante voluntatem, quod hîc, & nunc sit licita talis operatio, seu usus opinionis speculativè, ac directè probabilis in hisce circumstantijs sit licitus. Hoc iudicium excludit oppositum sibi iudicium practicè formidans de honestate operationis, istud enim sic enunciat: fors non est licita hæc operatio, seu forte non est licitus usus opinionis de tali operatione, cum

quali enuntiatione stare non potest iudicium practicum moraliter certum de operationis honestate, ergo iudicium practicum moraliter certum, ut sit proxima morum Regula, debet excludere iudicium practicè formidans de operationis honestate.

§ 32. Pro clariore dictorum, ac sequentium notitiâ adverto cum Izquierdo n. 33. quod ad moralitatem actûs dupliciter conducatur cognitio. Primò in ratione propositionis, qualiter semper est necessaria; quia nullus actus potest imputari operanti, nisi proposita ejus honestate, aut malitiâ per actum intellectûs ut proximam Regulam practicam per *num.* § 31. Secundo in ratione circumstantiæ eo modo, quo e.g. Vigilia Sanctorum Petri, & Pauli, quâ hæc scribo est circumstantia reddens materialiter illicitum esum carnis, agritudo verò est circumstantia reddens eundem esum licitum etiam die Vigiliæ: in hunc modum iudicium probabile de honestate operationis, etsi non sufficiat in ratione propositionis ad honestam operationem per *num.* § 30. nec sit circumstantia depravans actum, utpote nullatenus repræsentans inhonestatem (formido enim formalis de inhonestate non identificatur iudicio probabili, sed est actus distinctus reflexus, quo intellectus videns solum probabilitatem honestatis iudicat fors objectum se aliter habet) est ergo circumstantia reddens actum materialiter honestum.

Ex hac animadversione à fortiori sequitur, quod cogitatio dubia, suspiciosa, aut formidolosa de actus malitiâ non conducere possit ut propositio formalis, seu ut repræsentatio ad esse morale

actûs sive boni, sive mali: quia per *num. 530.* ut voluntati imputetur bonitas, aut malitia: debet esse persuasa de honestate, aut turpitudine, aut huius periculo, sed vi cogitationis dubiæ, suspiciosa, aut formidolosa nequit esse persuasa de turpitudine &c. cum dubitatio, suspicio, & formido sit minus quid in ratione propositionis, quàm iudicium probabile.

Conducit itaque in ratione circumstantiæ, ut actus cadens sub dubium, suspensionem, aut formidinem malitiæ sit materialiter inhonestus, hoc ipso enim, quod intellectus cognoscat se dubitare, formidare, aut suspicari de inhonestate actûs alicujus, jam evadit periculosus, intellectûsque cognoscit periculum inhonestatis, ita Izquierdo *num. 56.* nisi, inquit *n. 60.* tale periculum arceatur per iudicium, vel moraliter certum de honestate secundum nos, aut saltem probabile, uti hic Author sufficere contendit per *num. 530.* Ex hac doctrina.

533. Inferes cum Izquierdo *n. 61.* quod quis illicite operetur, quoties formido, suspicio, aut dubitatio, &c. pulsât animum de operationis malitia (nisi prudenter deponat) quia sic operando se temere exponit periculo malè operandi. Ut tamen peccet, debet esse advertentia talis periculi, ac reflexè iudicare, quod cum tali periculo, formidine, suspensione, aut dubitatione malè operetur, aliàs si non advertit ad malitiam materialem, quam continet tale periculum, aut ejusmodi operandi modus, nempe cum formidine aut suspensione, aut dubitatione de malitia, operas non peccabit.

Hac tamen reflexa cogitatio vix abesse potest teste Cardenas *Crisis Theolog.*

to. 3. D. 78. num. 22. eò quod dubium practicum de peccato se clarè experientialiter notificet operanti. Verùm experientia docet, non raro rudes non advertere ad peccati periculum, nec quod tali modo operando, videlicet cum dubio, formidine, ac suspensione de malitia peccent saltem mortaliter.

534. Dubitatur tertio an ad moralitatem actûs sit necessaria plena, seu perfecta advertentia ad materialem honestatem, & malitiam. Respondeo ut sit actus moralis bonus condignè meritorius gratiæ habitualis, & vitæ aternæ; aut malus dignus pœnâ aternâ, requiri plenam, sive claram, perfectamque considerationem, qualis haberi solet ab homine plenè vigili: nam sine tali nemo peccat mortaliter, consequenter nec est punibilis pœnâ aternâ. Hinc fit paritas ad actum condignè meritorium vitæ aternæ; nemo enim hanc meretur sine perfecta, seu plena libertate, qualis esse non potest sine perfecta cognitione.

Dixi *gratiæ habitualis*; quia, an actus supernaturalis semiplene liber possit esse meritorius gratiæ actualis? est sub lite. Affirmat Ripald. *de ente supernaturali. D. 74. num. 14.* Respondeo probabilius negativè cum Ovied. *1. 2. tr. 9. Controv. 2. p. 1. num. 6.* quia non minor libertas requiritur ad condignitatem meriti, quàm ad contractus justitiæ, ad valorem voti &c. meritum enim condignum ita proportionatur suo præmio, ut si præmians capax sit obligationis justitiæ, hanc queat inducere, imò secundum multos defacto inducit in DEO post factam præmij promissionem, sed ad omnes contractus justitiæ requiritur ple-

libertas, Mol. *to. 2. de Just. 17. 2. D. 267. in it.* Sanch. *lib. 1. Matr. D. 8. num. 5.*

Respondeo secundo, ut actus moralis malus sit leviter culpabilis, sufficit advertentia imperfecta, consequenter libertas imperfecta. Ita omnes: ut patet in peccatis venialibus, quæ vocamus peccata subreptionis, quorum origo est defectus plenæ advertentiæ.

Hinc imperfecta libertas sufficiens est, ut in pœnam actûs pravi subtrahatur gratia actualis in hac vita, & pœnâ temporali puniatur in altera.

Dices ergo etiam actus supernaturalis semiplenè liberi sunt condignè meritorij gratiæ actualis. Respondeo negando illarum: disparitas est, quod carentia gratiæ actualis, ac pœna temporalis ex se non conducit ad pœnam æternam, è contra collatio gratiæ cujusvis actualis supernaturalis per se conducit ad præmium æternum; nam per se conducit ad actum supernaturalem honestum, ex quo resultat jus ad vitam æternam, si eliciatur à justo: major igitur est necessaria libertas ad actum meritorium gratiæ etiam actualis, quàm ad demeritorium ejusdem gratiæ, & pœnæ temporalis.

§ 35. Dubitatur quarto, an ut moralitas materialis malitiæ sit mortalis, sufficiet cognitio practica malitiæ præscindens à gravitate, & levitate? sensus dubij est: an habens conscientiam practicam (de qua vide *num. 531.*) sive dictamen se male agere cum præcisione ab omni quantitate malitiæ, id est, non concipiendo gravem, nec levem, seu nec magnam, nec parvam, operatio facta dependenter à tali dictamine, ut hoc est

pura propositio, evadat formaliter venialis duntaxat, aut mortalis, ut pura inquam propositio? quia idem dictamen consideratum in esse circumstantiæ (vide de hac *num. 532.*) reddit malitiam formaliter, seu imputabiliter mortalem, si advertatur reflexe ad periculum mortalis culpæ, quod secum fert talis propositio præcisiva, ita Izquierdo *num. 87. juncto 91.* sic combinans duas contradictorias opiniones; quarum una affirmat esse mortale cum Valq. *1. 2. D. 59. cap. 3. num. 10. & D. 107. cap. 3. num. 10.* Sanch. *lib. 1. Decal. cap. 1. num. 9. & cap. 11. num. 6.* Altera contendit esse veniale cum Valent. Granad. &c.

Respondeo igitur; si cognitio præscindens à gravitate, & levitate consideretur, ut est pura propositio sive representatio, operatio facta dependenter ab illa est formaliter venialis: ab eadem autem ut à circumstantia reflexe cognita evadit formaliter, seu imputativè mortalis. Ita Izquierdo. Ratio primi: peccatum nullam habens quantitatem ex parte objecti cognitam, nequit esse gravius peccato habente quantitatem levem ex parte objecti prævisam, cum aliqua quantitas sit plus, quàm nulla, sed peccatum, cujus quantitas ex parte objecti est levis, est veniale, ergo à fortiori peccatum nullam habens ex parte objecti cognitam quantitatem, est veniale.

Ratio secundi: ubi cognoscitur contingentia, seu periculum gravis malitiæ, ibi est circumstantia graviter vitians operationem, sed hic est contingentia, seu periculum gravis malitiæ, ergo est circumstantia graviter vitians operationem, quæ tamen non imputatur ad culpam; nisi

nisi operans reflexe cognoscat tale periculum, ut insinuatum est, cum nihil volitum, quod non præcognitum.

§ 36. Quapropter ad mortale peccatum non sufficit cognitio universim, ac in confuso representans esse peccatum. Contra cit. Vasq. nec satis est cognoscere, quod sit operatio prohibita, sed cognosci debet esse graviter prohibita: quia ratio malitiæ communis mortali, & veniali non sufficit, nisi autem cognoscatur gravis prohibitio, malitia cognita est communis mortali, & veniali, Kriemer in *lib. 1. Decretal. de Constitutiv. num. 885.*

Dices tale peccatum ex parte materiæ, seu objecti præscindit ab omni quantitate, nam in cognitione nec magna, nec parva est, ergo tale peccatum, nec magnum nec parvum est, proinde nec mortale nec veniale, hoc autem est impossibile.

Respondeo nego consequentiam, participat enim quantitatem à libertate; quantitas enim operationis imputabilis moralis desumitur non à sola materia, sed etiam à libertate secundum omnes, nam operatio mala facta cum plena libertate est gravior, quam cum imperfecta, & ideo potest fieri, ut materia sit gravis, operatio tamen sit formaliter venialis, defectu plenæ libertatis: quamvis in materia levi nunquam ita crescere potest, ut evadat mortalis, quia non est gravis deordinatio etiam liberrimè amplecti materiam leviter difformem rectæ rationi. Talis ergo ratio generica malitiæ singularizatur per singularem libertatem eo modo, quo ratio generica representata singularizatur à cognitione singulari illam repræsen-

tante, Izquierdo *num. 82.* Vide Sanchez, *num. 5.*

Si peras contra quale præceptum sit ejusmodi peccatum veniale. Respondeo esse contra præceptum naturale; est enim contra lumen naturale agere malum; spectat ad infimam speciem vitij (cujus nomen proprium non constat) species enim infima est ratio quædam communis abstracta à pluribus individuis perfecte similibus, sed ratio generica hujus mali actus est abstracta à pluribus individuis perfecte similibus, nempe ab actibus particularibus peccaminosis individuantes rationem generalem malitiæ. Izquierdo *num. 83.* qui *numero seq.* idem proportionaliter asserit de operatione facta dependenter a judicio proponente rationem honestatis cum præcisione à quantitate objectiva illius.

Pro praxi infero in casu dubij quati, rudes, simplices, & indoctos regulariter delinquere solum venialiter, quia non advertunt ad periculum, nec ad obligationem inquirendi: è contra doctos communiter esse reos mortalis culpæ, quia communiter agnoscunt obligationem indagandi mali gravitatem. Tamb. *lib. 1. Decal. cap. 1. §. 3. num. 22.* etiam doctos excusans, quando inculpate non advertunt ad gravitatem mali generatim propositi.

§ 37. Dixi initio *n. 528.* ut actus impuretur ad bonum, aut malum morale, tria requiri generatim, nimirum quædam ex parte objecti: alia ex parte intellectus, demum etiam aliqua ex parte voluntatis. De primis duobus hucusque disputavimus à *num. 528.* Restat, ut expediamus ultimum.

Dico

Dico ergo ad omnem moralitatem tam honestam, quam turpem ex parte voluntatis est necessarius aliquis consensus (nullus enim actus moralis potest esse imputabilis, nisi sit voluntarius per *num.*

451. & sequentes) cuius nomine per *num.* 517. intelligitur omnis voluntatis objecti propositi boni, aut mali approbatio tam efficax, quam inefficax; e contra per dissensum voluntatis venit omnis reprobatio, seu actus reprobans objectum honestum, aut inhonestum.

Est ergo consensus concordia voluntatis ad aliquid faciendum, si est efficax, aut simplex complacentia in objecto cognito illic haerens, quin impellat ad executionem, prout fit, quando consensus est inefficax, solétque vocari morosa delectatio.

Dissensus verò voluntatis est huius discordia, seu nolitio ad aliquid exequentum; si hoc est praecipuum, dissensus est peccaminosus, honestus verò si reprobatur executionem mali cogniti.

Et similiter efficax, aut inefficax: efficax quid, & quotuplex sit exposui à *num.* 518. inefficax dissensus est simplex displicentia, quæ si sit de bono praecipuo, est peccatum: si displicet malum, est actus laudabilis: cum ea stare potest efficax complacentia, & volitio oppositi per *nu.* 519.

538. Consensus (idem dic de dissensu) alius est plenus, alius non plenus: plenus est, quando voluntas plenæ advertentiæ, seu deliberationi acquiescit, eaque delectatione frui vult: si in hac præcisè sistat, consensus dicitur morosa delectatio, si ergò ulterius in opus tendat, est propositum, sive desiderium:

R. P. Karch. Diss.

e. g. sentit quis in Corpore, vel appetitu sensitivo delectationem, hanc intellectus proponit voluntati ut jucundam corpori; si voluntas eam amplectitur dicitur consentire.

Quod tripliciter fieri potest, seu est triplex consensus. Primus est expressus, ac formalis positivus, ut si delectationem, quam caro sentit, positivè approbet, & amet. Secundus est negativus solum, quando delectationem sentiens, & illam advertens per voluntatem nec positivè approbat, nec positivè reprobatur, seu averfatur, ac reprimat, sed purè se habet negativè nec amplectendo, nec repellendo: hic consensus etiam solet dici interpretativus. Tertius est virtualis, quando voluntas delectationem propositam, seu motum venereum in se ipso non intendit, sed liberè ponit causam cum prævisione securæ inde delectationis. Hic consensus vocatur etiam indirectus, formalis verò dicitur directus.

Consensus non plenus, seu semiplenus est primò omnis consequens ad advertentiam semiplenam, id est talem, quam habent semisopiti, aut semiebrii, aut valdè distracti, aut turbati varijs passionibus non sinentibus plenè advertere, Sporer *p. 1. Theolog. Mor. cap. 5. nu.* 12. Sanch. *lib. 1. Decal. cap. 1. num.* 10. Secundo semiplenus seu imperfectus consensus est omnis tepiditas in pravis coërcendis moribus etiam consequens ad plenam advertentiam, Sanch. *n.* 12.

Semiplenum consensum sufficere ad veniale, secus ad mortale est certum Sanch. *cit. juncto num.* 10.

F ff

Tam

Tam plenus, quam semiplenus, est absolutus, aut conditionatus, ille tendit in objectum nulli affixum conditioni, secus conditionatus.

539. Indubitatum est consensum formalem plenum in materia gravi tam absolutum, quam conditionatum sub conditione opposita non auferente malitiam sufficere ad lethale peccatum.

De consensu negativo est lis, an sufficiens sit ad mortale? communior cum Vasq. 1. 2. D. 108. cap. 2. affirmat; credunt hi Doctores: quod negativè se habens perinde se gerat in morali aestimatione, ac si directè consentiret, ideo consensus iste nuncupatur interpretativus, eò quòd communis existimatio interpretatur illum consentire. Negat Laym. lib. 1. tract. 3. cap. 6. num. 8. cum pluribus apud Vasq. cap. 1. Hanc difficultatem fusius proposui, & solvi num. 102.

Respondeo cum distinctione: consensum purè negativum sufficere ad mortale, quando est periculum consensùs. Ita omnes: quale omnino est circa res venereas in Veneri assuetis, secus probabiliter in non assuetis, dummodo voluntas habeat positivam displicentiam de motibus excitatis, ac sensibili delectatione. Ita cit. Laym.

Consensus virtualis, seu in causa, aliquando sufficit, aliquando non ad culpam lethiferam etiam in causa per se efficaci, nimirum dum non est obligatio vitandi causam per fusè disputata præsertim à num. 41. & a. 52. & a. 71. usque ad 117. à quo numero agitur de effectibus à luxuria distinctis in causa prævisis,

an & quando adsit consensus indirectus in eos lethalis.

Consensum simplicem, ac inefficacem, quando est de opere cogitato mortali, sufficientem esse ad mortale sentiunt omnes apud Carden. Cris. Theolog. D. 41. num. 65. ut patet in delectatione morosa de rebus venereis, & gaudio de præteritis actibus lethiferis.

540. Quares unde dignosci possit, dum in particulari dubitatur de pleno consensu, aut usu rationis, an fuerit plenus usus, aut consensus? Respondeo à Theologis adferri satis probabilia indicia apud, & cum Sanch. lib. 1. Decal. cap. 1. à num. 17.

Primo non est censenda plena advertentia, aut consensus, quando est dubium, an dormiens, vel vigilans præsens, vel distractus aliquid volueris, vel dixeris, vel feceris.

Secundo, si fuisti semisopitus, vel semiebrius, vel passione vehementissimè turbatus, vel valde distractus: usus enim plenus rationis authorem de suis actibus certiore reddidit.

Tertiò, si non es executus, quando facile poteris exequi, præsertim si antea sapius firmiter proposuisti non peccare, ubique redditus eodem modo tentis.

Quarto, si ad motum pravum insurgentem, quamprimum intellectus advertit peccati mortalis periculum, tristitiâ, ac timore concutitur, mallèque eum abesse quàm adesse.

Quinto, consideranda est præcipue personæ qualitas, quæ si est timorata conscientia, id est, solita est pravæ tentationis

raciones repellere, in dubio consensus, prudenter praesumit se non consensisse saltem plene: oppositum praesumendum, quando est laxa conscientiae, solentque consentire, aut de bona conscientia parum curare.

Sexto, post plenam advertentiam si praecise voluntas est tepida, ac negligens in repressione pravae suggestionis, seu non tam cito, ac ferventer resistit cum firma voluntate, non consentiendi, est duntaxat veniale.

Ex hoc indicio colligitur veritas doctrinae à S. Ignatio nondum literis exculato traditae in libello *Exercitiorum de examine conscientiae* verbo de cogi-

tatione à Sede Apostolica approbato. *Peccat autem inquit leviter aliquis, seu venialiter, quando in suborta peccati mortalis cogitatione, aliquantulum immoratur, quasi auscultando, vel quando obiter aliquam sensus delectatione afficitur, vel in ea recundenda sese exhibet negligentem.*

Septimo ex perseverantia sensibilis voluptatis post perfectam cognitionem ejusdem non colligitur consensus, quia appetitus sensitivus non obedit despotice voluntati imperanti per

num. 495.

§. V.

An, ut actus sit moraliter honestus, aut inhonestus, necesse sit illum fieri ex motivo honestatis, vel inhonestatis?

541. **I**N secunda parte quaestionis praesentis omnes concorditer apud Izquierdo *de DEO D. 35. num. 141.* allerunt: ut actus sit inhonestus, necessarium non esse, ut ejus motivum sit turpitudine, aut finis vitij, ad quod spectat. Ad rationem malae actionis, verba sunt Vasq. *1. 2. D. 73. cap. 7. num. 32.* non requiritur, ut affectus feratur in opus malum propter ipsam malitiam (imo sic ferri in malum est impossibile, alias malum ut tale amaretur) neque

propter ipsum opus malum secundum se, aut sub aliqua peculiari ratione, sed sufficit indirectum voluntarium etiam ex ignorantia vincibili. Quapropter *Disp. 51. cap. 3. num. 12. junct. 20.* tradit actum morale malum malitiam desumere etiam ex medio malo secundum se considerato praeter illam, quam habet à fine, ut si quis occidat propter furtum, occisio haec est mala malitia tum furti, tum homicidij: ut enim malitia desumatur ex re volita, non requiritur, ut sit volita ex

FFF 2

hoc

Loc, aut illo motivo, sed satis est esse volitam quovis modo, etiam indirectè interdum, ut constituat eandem speciem peccati, quam constitueret expressè volita. E.g. sive quis ex odio, sive ex avaritia, sive ex alio motivo velit occisionem hominis, est ejusdem generis peccatum in esse homicidij; licet illi adjuncta sint alia species peccati, puta odij, avaritiæ, &c. quia, inquit, ad malitiam pauciora requiruntur: quàm ad bonitatem: ad malum enim sufficit quisque defectus requisitorum ad bonitatem; bonum verò postulat integram causam. Teste Dionysio de *Divin. Nominib.* c. 4.

Econtra ut actio sit bona, requiritur bonum objectum, & esse volitum propter se ipsum, vultque actum Electionis medijs non solum indifferentis, sed etiam honesti sumere speciem ex solo fine, nullam verò ex medio secundum se considerato ut tali, etsi honesto.

Tria sunt necessaria, ut actus sit moraliter studiosus; nempe ut sit actus alicujus virtutis, sit circa objectum bonum, fiat à sciente, & propter ipsum actum virtutis, hoc est, propter honestatem virtutis, unde operans opus virtutis alicujus E.g. justitiæ allectus bonitate delectabilis aut alterius virtutis faciet justum, sed non justè. Ut ergo in aliqua virtutis materia acquiratur habitus virtutis ad eam spectans, necesse est, ut fiat propter ipsum opus, seu honestatem talis virtutis, & non propter aliud motivum. Idcirco, dum quis eligit opus unius virtutis ex intentione finis alterius virtutis e.g. opus temperantiæ, aut ca-

stilitatis ex voto, seu ex fine Religionis, electio non est honesta honestate temperantiæ, & castitatis, sed virtutis Religionis, id est, electio hæc solam habet bonitatem finis.

542. Doctrinæ huic Patris Vasq. si opponas S. Th. 2. 2. q. 124. Art. 2. ad 2. quod Martyrium sit opus elicitum à fortitudine, & substantialiter ad eam pertineat, sit autem actus imperatus à charitate, ergo est actus fortitudinis, & simul charitatis, ergo non solum charitatis. Secundo si opinio Vasquez est vera, sequitur perinde esse ex intentione charitatis eligere e.g. actum Eleemosynæ, quàm quemvis alium etiam nobilioris virtutis, foreque par meritum ex fine charitatis jejunare, ac Martyrium subire ex eodem fine, quod est omnino absurdum, cum ex circumstantia *quibus auxiliis*, quæ videtur esse in medijs, derivaretur etiam bonitas in actum.

Respondet ad primum *cit. c. 3. num. 14.* negando actum Martyrij imperatum à charitate esse simul elicitum à fortitudine, & imperatum à charitate, hoc enim non intendit S. Thomas, sed uti expressit 1. 2. q. 13. Art. 1. in Corp. opus illud materialiter est fortitudinis (id est propria materia, circa quam fortitudo elicere solet affectum suum proprium) formaliter autem esse opus charitatis, quod perinde est, ac speciem formalem habere à charitate. Uti constat ex contextu.

Respondet ad secundum *num. 15.* quod melior sit electio operis virtutis melioris, non quod ex hoc attrahat peculiarem bonitatem specie diversam, sed quia medium tale, cum sit magis idoneum

neum, facit meliorem intentionem, & ideo est nobilior actus dare Eleemosinam ex fine charitatis, quam jejunare: per actum enim primum DEO volumus majus bonum, quam per secundum, & idcirco crescit meritum, bonitas intentionis, ac virtutis, quæ tribuit formalem rationem actui electo.

Si istes dum quis imperat ex charitatis fine actum temperantiæ, aut justitiæ, seu quia DEO bonum est, vult tale opus, quia DEO placet, DEO autem placet tale opus, quia nobis honestum est, ergo is fertur in ipsam honestatem virtutis temperantiæ aut justitiæ, vultque illud opus, ut bonum DEI est; proinde idem opus erit elicitedum à charitate, & ab alia virtute morali, puta temperantiæ, aut justitiæ.

Respondet *num* 17. bonum honestum in opere moralis virtutis est tale non respectu DEI, sed nostri, quia nobis, non DEO honestum est, hoc ipso autem, quod nobis sit honestum esse ex genere suo, aut præceptum, reperitur in eo etiam bonum DEO delectabile, cum sit opus secundum ejus voluntatem; unde dum exercemus opus temperantiæ ex charitate DEI, illud DEO volumus ut bonum ei delectabile ex complacentia illius, seu quia illi placet, non autem volumus ut DEO honestum, cum non sit DEO honestum nos comedere temperate: nec nobis volumus idem opus temperantiæ ex complacentia ut honestum, quia sic idem actus haberet duplicem finem *enim*: nempe DEUM, & hominem, ac duplicem finem *qui*: nempe honestatem virtutis temperantiæ,

& divinam bonitatem, quod negat fieri posse.

Verum quia sicut communis sententia admittit eundem actum intellectus posse esse Fidei, Scientiæ, & Opinioni: ita nullum est absurdum eundem esse actum virtutis moralis, & virtutis Theologicæ. Quæ enim inconvenientia? ut voluntas in allato casu amet opus temperantiæ propter bonitatem DEI velut finem *qui*, seu *cujus gratiâ*, & simul etiam propter honestatem relucens in mediocritate cibi, potusve sumendi.

543. Quæstio modo est de prima parte §. An sicut ad inhonestatem actus satis est advertere ad malitiam ejus, ita sufficiat ad contrahendam operis honestatem id facere ex advertentia ad hanc? Affirmat quidam Recentior apud Comptonum *hic D. 89. S. 5.* Negant reliqui, & quidem potiores petunt ad honestatem actus pro motivo ipsam honestatem, alij apud Izquierd. cit. poscunt pro motivo ejus finem virtutis, plerisque tamen hos inter se existimat convenire, quasi finis virtutis, & honestas virtutis, actus nempe externi, qui est objectum interni, unum, & idem sint. In qua sententia esse Vasq. quando finis actus interni est operatio externa operantis patet ex *num* 525. constatque ex *num* 541. & sequenti.

Potiores esto concordent cum Vasq. requirentes pro motivo ipsam honestatem, in modo tamen loquendi satis confusè explicant; licet consentiant, quod ad honestum actum non sufficiat objectum, aut hujus circumstantias esse materialiter, & directè volitas, sed debeant

habere rationem objecti formalis, id est, ideo objectum, & hujus circumstantiæ debeant esse volitæ, quia sunt honestæ. Ita Haunold. *Lib. 2. Theolog. num. 360.* Rhodes, &c.

Alij cum Herinx hic *D. 3. num. 56.* non exigunt, ut voluntas actu signato, formali, ac expresso appetat particulare honestum sub ratione honesti in genere. E.g. ideo det Eleemosynam, quia est honestum; sed sufficit, si actu velut exercito tendat in particulare objectum honestum propter se, aliàs pauci honestè operarentur defectu cognitionis universalis honestatis, quam rudes formare non possunt. Hoc sequitur Platel. *p. 2. Synopsis Curs. Theolog. num. 89.* actus inquit voluntatis debet saltem confusè, & in actu exercito tendere in objectum propter ejus honestatem ut rationem formalem. Ratio quia voluntatis prosequentiis motivum necessariò est aliqua bonitas, non utilis, aut delectabilis, seu jucundi, & commodi: nam ut bene Morat. *hic D. 1. S. 3.* observat, utilitas, & delectabilitas est indifferens tam ad bonum, quàm ad malum morale, ergo ab ea ut tali actus nequit evadere honestus materialiter: ergo movere debet bonitas honesta saltem confusè amata, quod fit, quoties objectum de se honestum non representatur, nec appetitur sub ratione boni utilis, vel delectabilis; tunc enim exercitè cognoscitur, & appetitur sub ratione honesti ut contracti, ac exerciti in hac materia particulari, circa quam versatur. E.g. à sublevante proximi miseriam per Eleemosynam, licet reflexè, & formaliter nihil cogitet de honestate. Econtrà ut actus sit moraliter malus, nec

confusè, aut exercitè debet amari malitia, sed satis est ponere actum malum cum advertentia ad malitiam per *n. 541.*

544. Dico primò ut actus sit moraliter honestus, non requiritur, ut ejus formale objectum motivum sit bonum honestum, Ratio quia aliàs actus charitatis puræ divinæ, aut non esset possibilis, aut, si esset possibilis, non esset honestus: utrumque est falsum, ergo etiam est falsum ad actum moraliter honestum pro motivo formali requiri bonum honestum. Major probatur quoad primam partem: pura charitas divina habet unice pro objecto divinam bonitatem, sed hæc non esset unice ejus objectum formale, siquidem actus divinæ charitatis est etiam moraliter honestus, ergo deberet moveri etiam ab honestate distincta à divina bonitate, hæc enim non est honesta: honestas namque est formaliter bonitas respectiva per *num. 499.* quæ quæ talis amari non potest non amato subjecto, cui est bona; est autem bona naturæ rationali ut tali operanti, ergo hæc deberet amari per quemvis actum honestum, proinde omnis actus honestus esset actus propriæ benevolentia: vellet enim bonum ex sui complacentia, quod proprium est benevolentia: propriæ, divina autem bonitas est absolutum bonum.

Hæc conclusio est Izquierdo *num. 150.* eadem major probatur quoad secundam partem: ille actus non est moraliter honestus, qui pro formali objecto non habet honestatem, sed actus charitatis puræ divinæ pro formali objecto non habet honestatem, ut probatum est.

545. Dico secundo: ut actus sit mora-

moraliter honestus, necesse est, ut procedat, seu moveatur à proprio suae indistincto à bono absoluto virtutis, cujus est ille actus. Ita Izquierdo *num.* 141. *juncto n.* 155.

Ut probetur conclusio notandum cum cit. Authore: de essentia cujusvis moralis virtutis esse per se, & directe intendere, procurare, & ponere bonum aliquod ut finem proprium: cujus boni positio, si præter virtutis intentionem aliunde per accidens proveniat, non spectabit ad munus proprium talis virtutis. Illud bonum, quod ut proprium finem intendit quævis virtus præter bonitatem respectivam honestatis (vi cujus formaliter respicit personam velut subjectum cui congruit) includit bonitatem absolutam, quâ in se bonus est ipse finis per *num.* 500.

Jam probatur conclusio: cujusvis virtutis proprium est adstruere aliquod bonum, ut proximè est dictum, patetque inductione omnium virtutum: sed illud bonum nequit non esse proprius finis, ergo cujusvis virtutis est adstruere bonum aliquod ut finem proprium, sed tale bonum non potest esse bonum honestum, ergo debet esse bonum absolutum explicatum *num.* 500. quod cum sit specie diversum pro diversitate finium, quos diversæ virtutes ut proprios respiciunt, exinde virtutes, & harum actus specie differunt in honestate; etsi hæc non sit formale objectum, sed bonum absolutum.

546. Porro fines virtutum sunt in triplici classe Izquierdo *num.* 147. & *num.* 146. Primo finis aliquarum virtutum coalescit partim ex aliquo morali,

partim ex aliquo, aut pluribus physicis. Sic finis proprius justitiæ est partim quid physicum, nempe collatio externa e.g. pecuniæ, partim quid morale, nempe volitio interna debiti compensativa, qualis esse non potest collatio physica externa, nisi prout subest voluntati internæ compensativæ, à qua effectivè causatur moraliter, & imperative, & simul cum hac formaliter constituit actum externum in esse finis proprii virtutis justitiæ; quapropter volitio interna, cum sit actus talis virtutis habens pro fine talem denominationem moralem actus externi à se partialiter constitutam, habet se ipsam aliquantulum pro objecto. Sic volitio solvendi debitum est actus justitiæ habens pro objecto collationem pecuniæ ut debiti solutivam, quam in esse talis volitio interna ut ejus forma extrinseca denominat & constituit.

Ejusmodi volitionum constituentium fines virtutum hujus classis objectum est explicandum ad modum, quo exponitur objectum volitionis superioris obligantis subditum medio præcepto, aut objectum volitionis, quâ quis se alteri obligat mediâ promissione, aliòve contractu, aut objectum volitionis divinæ condonandi, aut puniendi peccata, aut remunerandi merita: in quibus, nisi dicatur, quod ejusmodi volitiones sint partiale objectum, vix hoc explicari potest. Hæc omnes pro objecto habent denominationem moralem, nempe vel obligatum subditum, aut se alteri, aut peccatum condonatum, aut punitum, aut præmiatum meritum, sed omnium talium denominationum unum ex fundamentis est ipsa volitio, ergo non potest non

non se ipsam in ijs confusè contentam habere pro objecto, sicut definitio definitionis in hac definita se ipsam confusè sub conceptu communi tangit, ita Izquierdo *num. 148.* notans, quod refugientes hunc explicandi modum, ægre se valent extricare, ut videre est apud Lugo *de Penit. D. 7. S. 9.*

Similem finem respicit virtus gratitudinis, liberalitatis, misericordiæ &c. sic collatio pecuniæ, si fiat à volitione interna gratificandi, cum hac constituit finem proprium gratitudinis, si imperetur à voluntate liberali: ut misericordiæ est proprius finis virtutis liberalitatis, aut misericordiæ. Harum igitur, & similitum virtutum finis proprius constituitur partim per quid physicum, partim per quid morale.

Finis virtutum secundæ classis est quid purè physicum: sic habitus fidei finis est ipse actus fidei, virtutis veracitatis ipsa veritas, fortitudinis finis est ipsa mediocritas in irascibilibus, temperantiæ finis est ipsa mediocritas in concupiscibilibus.

Tertiæ classis virtutum finis sunt soli actus voluntatis ad eos spectantes: ejusmodi virtutes sunt habitus charitatis, & spei divinæ, virtutis benevolentiae erga se, aut alterum &c. habitus nempe charitatis pro proprio fine respicit suos actus, quos ut finem suum intendat voluntas secundum charitatem operans, sufficit, quod eos eliciat, eliciendo enim saltem æquivalenter, aut exercitè eosdem elicere intendit. Honestas materialis actus charitatis est ipsa substantia illius, quæ si præcognoscitur illi annexa

per libertatem ejusdem, actus evadit formaliter honestus ac imputabilis. Idem dic de alijs virtutibus hujus tertiæ classis.

547. Quæ Doctores nobis contrarij ex Aristotele, & rationibus pro se adducunt, plus non evincunt, quam quod nemo honeste operetur honestate certæ virtutis, nisi pro motivo habeat finem proprium talis virtutis, secus honestatem; quam esse diversam à fine proprio patet ex *num. 544. & seq.* finis enim proprius cujusvis virtutis est bonum absolutum, honestas autem est bonum respectivum.

Unde ut actus aliquis voluntatis contineat honestates plurium virtutum e.g. elemosinæ, pœnitentiæ &c. necesse est, ut per se, & directè intendat earundem virtutum fines proprios; non sufficit esse prævisos, cum munus proprium virtutis sit ponere suum finem per *num. 545.*

Et si Maurus *lib. 8. de Justitia. q. 183. num. 5.* velit singulas virtutes pro aliquando obligare ad ponendum suum proprium finem, nihilominus rectè subdit *num. 8.* easdem non obligare, ut omnia præcepta sua impleantur ex proprio fine, seu proprio formali objecto: sic præceptum justitiæ obligans ad non furandum relinquit libertatem non furandi ex quocunque motivo; præceptum stringens ad restituendum est contentum restitutione factâ ex quovis motivo.

Ex quo *num. 10.* deducit; virtutes per singula præcepta obligare duntaxat ad rem præceptam materialiter; secus ut fiat ex motivo honesto, aut non inhonesto,

sto, aut secundum nos ex fine proprio.

Hinc fieri potest, ut per eundem actum satisfiat uni præcepto, violeatur verò aliud; ut si alienum restituas ob vanam gloriam, satisfaciis iustitiæ, & lædis præceptum vetans vanam gloriam: imò ejusdem virtutis præceptum unum materialiter potest impleri, & simul violari aliud per eundem actum; ut si restituas alienam rem minoris pretij, ut fureris rem pretij majoris.

Claudo hunc §. advertendo: quod ad finem proprium virtutis etiam pertineat carentia finis oppositi vitij; sic ad finem iustitiæ spectat non sola omissio furti, sed etiam restitutio debiti, per quam tollitur finis iniustitiæ. Izquierdo *num.* 149. ex quo merito scribit *num.* 194. finem virtutis constari semper ex duobus; uno positivo, altero negativo; nempe ex actu positivo virtutis, & omissione vitij oppositi. E contra finis vitij saepe etiam coalescit ex actu positivo vitij, & ex omissione actus virtutis sibi oppositæ: aliquando tamen consistere in solo actu ejus positivo, nimirum tunc, quando virtus opposita non præcipit, sed solum consulit suum actum, quo casu omissio hujus non est prohibita, consequenter non mala. E contra quoties actus virtutum sunt præcepti, toties omissiones sunt moraliter malæ.

§ 48. Dices pura omissio actus peccaminosi nequit esse honesta, & meritoria, ergo nec pura omissio actus prohibiti potest esse inhonesta, & demeritoria.

Respondeo antecedens esse incertum: id quidem concedit Arriaga. de *R. P. Karch, Diss.*

Anima *D. 8. S. 6.* Carleton *ibid. D. 26. & tract. 1. Theolog. D. 126. S. 7.* Affirmat verò Ruiz de Providentia *D. 37. S. 1.* esse posse meritoriam præmij naturalis. Ripalda de Ente supernaturali *D. 70.* extendit etiam ad supernaturale præmium à *num. 7. ad 49.* quæ sententia teste Izquierdo de DEO *D. 30. num. 284.* satis probabiliter adstruitur conformiter Sacræ Scripturæ, Patribus, & rationi.

Respondeo nego antecedens, & quidem primò, quoad primam partem, ajo esse per se, & de suo honestam honestate materiali independentem ab omni alio fine: quod enim per se est laudabile, etiam est per se, & ex suo honestum, sed omissio actus vitiosi est per se, & proprio fine laudabilis secundum illud Ecclesiastici 31. *Qui potuit facere mala, & non fecit, ideo stabilita sunt bona illius in Domino.* Quod autem ex proprio fine sit laudabilis patet; nam omissio actus vitiosi est finis partialis proprius e. g. virtutis iustitiæ, non minus quam actus positivus restitutionis, sed positio hujus independentem ab alio fine est laudabilis, & honesta, ergo etiam omissio actus vitiosi, nempe furti oppositi virtuti iustitiæ est independentem ab alio fine per se ipsam laudabilis, & honesta interpretativè, id est, in æstimatione humana æquivalet actui positivo volenti omittere furtum; proinde sicut voluntas solvendi debitum cum prævisione materialis honestatis in ea solutione inclusa est imputabilis propter se ipsam, ac laudabilis, ita volitio liberè omittens furtum propter se ipsam, nempe propter negativam physicam suam bonitatem cum prævisione

Ggg .

ejus-

ejusdem honestatis materialis est imputabilis æquivalenter, & honesta. Hinc.

Respondeo negando idem antecedens quoad secundam partem, quod non sit meritoria præmij naturalis: quod enim est laude dignum, & in se honestum, est dignum aliquo præmio saltem naturali. Ita Izquierdo utramque partem antecedentis factæ objectionis negans *D. 35. à num. 196.*

549. Dixi *saltem naturali*, quia difficilius est, an possit esse meritoria præmij supernaturalis? nam ad meritum vitæ æternæ est necessaria supernaturalitas quoad substantiam, sed hæc non potest esse intrinseca omissioni secundum se, utpote in se naturali, & purum nihil.

Respondet Ripalda *cit. à num. 45.* omnino secundum se non esse supernaturalem, utpote nihilum, esse tamen supernaturalem intrinsecè ut moraliter honestam: ommissio enim secundum se indifferens, ut dependeat à voluntate regulata à cognitione indifferente naturali proponente ejus negativam bonitatem absolutam, & materialem negativam honestatem, vel à cognitione in substantia supernaturali: si regulatur à cognitione naturali, est libera, & moraliter honesta honestate naturali, eique ut moraliter honestæ est intrinseca libertas, & honestas moralis naturalis constituta intrinsece per principia indifferentiæ effectiva naturalia, & cognitionem naturalem, &

qua talis est intrinsecè meritoria præmij naturalis, omissioni autem actûs vitiosæ elicite ut moraliter honestæ, à voluntate directa ad hanc eliciendam à cognitione supernaturali in substantia convenit, quod ut moraliter honesta seu ut includens cognitionem supernaturalem sit intrinsece sub hac denominatione supernaturalis, proinde apta mereri præmium vitæ æternæ (quia licet formaliter non sit opus supernaturale, est tamen æquivalenter: voluntas enim per illam ita se exercet, ac si revera eliceret autem virtutis) esse enim liberum, & moraliter honestum in nostris principijs est denominatio semiextrinseca constituta partim per omissionem actûs, partim per actum primum proximum indifferentem constitutum per ipsam cognitionem indifferentem. Si autem sustineas libertatem esse essentialiter actui positivo libero, & omissioni; adhuc hæc poterit esse intrinseca, & essentialiter honesta, & supernaturalis: honesta, quia intrinsecè saltem virtualiter respicit motivum determinatum bonum propositum à cognitione naturali; supernaturalis verò, quæ essentialiter pendet ab illustratione supernaturali indifferenter proponente motivum bonum cum materiali honestate. Ita Ripalda *num. 47.* solvens argumenta contraria à *num. 49.* Hæc pro aliquali noticia insinuasse sufficiat.

* *
*

§. VI.

De moralitate conditionalium affectuum.

550. **H**ucusque disservimus de moralitate actuum dependentium ab absoluto iudicio, nunc inquirimus moralitatem, sive bonitatem, & malitiam actuum voluntatis imputabilem de objectis per iudicia conditionata propositis: id est, dum bonitas, & malitia cognoscitur sub conditione possibili, aut impossibili relinquente totam in objecto conditionato bonitatem, vel malitiam, aut hanc auferente. In hac frequenter practica quaestione diversimode loquuntur Theologi.]

Tres proponuntur cum suis fundamentis sententiae.

Prima est Izquierdo tom. 2. de DEO. D. 35. à num. 107. universaliter statuentis: quod iudicium conditionatum tam de malitia, quam de bonitate actus sufficiat ad imputabilitatem in ratione pura propositionis, id est: sit cognitio sufficienter directiva, ut actus evadat moraliter bonus, vel malus; idque extendit ad illos affectus conditionatos, quos velleitates nuncupamus, seu qui tendunt in conditionatum sub conditione iudicata ut impossibili, aut non purificanda; non enim minus est peccatum asserere ex animo: *Si haberem gladium, occiderem Petrum.* quam absolute dicere *volo occidere Petrum.*

E contra non minus laudabile est: *Si essem dives, erogarem eleemosynam.* Quam absolute decernere: *Volo dare eleemosynam.* Ratio quia id quod praestat absolute iudicium absolutum de bonitate, & malitia, praestat conditionate iudicium conditionatum, sed absolutum efficit, quod voluntas censeatur absolute efficaciter intendere bonitatem; vel malitiam, & ob id alterutra imputatur voluntati, ergo etiam conditionatum efficit, quod voluntas censeatur conditionate intendere alterutrum, & ob id est voluntati libera ac imputabilis.

551. Secunda sententia affirmat licita esse conditionata desideria conditionate desiderantia objecta jure positivo prohibita sub conditione totam malitiam ab eis auferente: sic licite quis desiderat: *Si liceret, aut si non esset vetitum, comederem carnes die Veneris.*

Huc revocantur objecta voto promissa: horum enim ommissio posset desiderari, ac licite capi delectatio sub conditione negante votum e.g. *si non essem professus, non fierem Religiosus, si non vovissem jejunium, ederem &c.*

De objectis vero jure naturae vetitis distinguit inter objecta, à quibus potest per intellectum malitia praescindi: & inter objecta ita intrinsece mala, ut pro nullo causa possint esse licita.

G g g 2

De

De prioribus asserit id, quod de jure positivo prohibitis: nimirum affectus conditionatos sub conditione tollente malitiam non esse saltem graviter illicitos. E.g. *Si DEUS concederet, vellem pradari: si essem iudex, hunc furem suspendere, hanc ducere, si non essem voto obstrictus.* Est communis teste Sporer *p. 1. Decal. cap. 6. num. 19.* ex Sanch. *lib. 1. Decal. c. 2. num. 24.* Valq. *1.2. D. 110. cap. 24. num. 4.* Laym. *lib. 1. tract. 3. cap. 6. num. 10.*

Ratio quod affectus conditionatus feratur in objectum, non prout est in se, sed prout est propositum per intellectum sub tali conditione, sed sub hac nullam involvit malitiam, sed totam aufert, uti supponitur, ergo affectus talis conditionatus in nullam fertur malitiam.

Dixi *saltem graviter* illicitos: quia nisi sit finis honestus, tales affectus sunt communiter otiosi, atque adeo leviter mali: imò sæpe periculosi. Propterea Cajetanus *in summa verb. peccatum* vocat fatuas, & diabolicas tentationes præsertim in materia Venerea propter periculum excitandi Spiritus Venereos: & facillè uti observat Tamb. *lib. 10. in Decal. cap. 5. §. 4.* ejusmodi velleitates, & affectus formaliter inefficaces oriuntur ex actuali affectu peccaminoso: hac ratione facile peccat mortaliter adolescens ex turpi amore erga puellam dicens: *Hanc vellem tangere, si mea foret uxor.*

552. E contra de posterioribus objectis jure naturæ vetitis pro nulla circumstantia cohonestabilibus affectus conditionati sunt illiciti secundum gravitatem

objectorum. cit. Sporer *num. 10.* Sanch. cit. *num. 23.* Laym. cit. quia conditio adjecta impossibilis e. g. *si non esset peccatum, si liceret, &c. fierem hæreticus, DEUM destruerem &c.* malitiam aufere nequit: siquidem sub nulla conditione concipi possunt sine sua essentia, sed malitia est essentia hujusmodi objectorum, ergo sub nulla conditione possunt concipi sine malitia; proinde sub omni conditione affectus fertur in malitiam juxta suam gravitatem, consequenter est mortalis aut venialis.

Valq. *1.2. D. 116. cap. 2. in fine.* liberat à mortali desiderium, quo quis optat fornicationem, aut alia jure naturali prohibita non esse prohibita, si finis movens ad talem affectum sit justus e.g. quia optans se scit fragilem, ac in id crimen sæpe lapsus. Reprobat Sanch. cit. quod hoc aliud non esset, quam optare ejusmodi objectorum essentia inversionem, ac naturæ ordinis mutationem; talis affectus optativus est gravius peccatum, quam semel aliquid ex illis peccatis committere, sed committens peccat mortaliter, ergo etiam optans.

Limitanda est hæc secunda sententia de objectis posterioris generis malis ita intrinsecè, ut sub nulla conditione purgari possint à malitia: illam veram esse, si dictæ conditionales exprimant affectum voluntatis actualem in malum per modum optantis, secus si duntaxat per modum enuntiantis significetur propensio in talem actum jure naturali prohibitum, nisi turpitudine actus deterreret; sic enim propensio in peccatum Sancto motivo reprimatur, & ideo caret culpa Sanch. *num. 25.* Pal. *p. 1. tract. 2. D. 2. p. 10.*

§. 3. num. 4. Tambur. §. 3. quorum ratio expresse asserit, ejusmodi affectibus indicari solam propensionem, etsi uterque simpliciter asserat cum Vasq. nunquam esse mortale tale desiderium, seu tales velleitates: nisi hæ imperentur ab aliquo actuali affectu mortali; talem indicat affectus conditionatus *destruendi DEUM, aut inimicum, si non esset peccatum*. Indicat enim actuale odium DEL, vel inimici. Aliud exemplum dedit num. 551. in fin. Vide Pal. simpliciter adhaerentem Vasquezio, ac diluentem argumenta Sanch. numero 23. & aliorum.

553. Tertia sententia est quorundam apud Cardenas *Cris. Theolog. D. 54. num. 29.* qui credunt omnes affectus conditionatos sub conditione impossibili auferente malitiam ferri in utramque partem contradictionis. Quia inquirunt, quævis conditio impossibilis infert ambo contradictoria, ergo infert malitiam, & simul hujus carentiam, ergo voluntas per affectum conditionatum fertur in malitiam, & in non malitiam: ergo amplectitur sub hypothese affectiva malitiam; nam à copulativa ad utramque ejus partem est evidens argumentum. Carden. n. 20.

Huius sententiæ falsitatem demonstrat hic syllogismus: *Omnis lapis est homo, Petrus est lapis, ergo Petrus est homo*: ubi conclusio est evidenter vera, esto præmissæ sint in se impossibiles: Eadem conclusio sequitur, si eadem præmissæ resolvantur in conditionales impossibiles: *Si omnis lapis esset homo, & Petrus esset lapis, Petrus esset homo, sed Petrus est lapis, ergo Petrus est homo*: in utroque syllogismo sola affir-

mativa conclusio ex impossibili sequitur, secus ambo contradictoria, licet in secundo major sit condicionalis impossibilis.

Hinc ipse à num. 30. statuit sequentem regulam discernendi hypotheses impossibiles utramque contradictionis partem inferentes à non inferentibus: non esse attendendum ad impossibilitatem, quam in se continet conditio, sed ad impossibilitatem, vel possibilitatem, quam importat conditio in actu signato, seu quæ ut talis proponitur intellectui ex parte hypothesis, sive conditionis. Unde licet conditio in se sit impossibilis, si tamen non impossibilitas sed possibilitas ejus proponitur intellectui, respectu talis intellectus non infert utrumque contradictorium.

E contra infert, si supponitur ut impossibilis: sic ex hac condicionali: *Si homo esset Chymara* (rectè sequitur utrumque) *quod esset, & non esset*: quia antecedens, id est, conditio proponitur ut impossibilis; è contra *si homo esset equus, esset hinnibilis*, spectatâ conditione nimirum *ly si esset equus*, infert solum hinnibilitatem, quia esto in se sit impossibile hominem esse equum, hanc tamen impossibilitatem non exprimit respectu intellectus conditio apprehensa, sed oppositum scilicet veram, & possibilem eorum prædicatorum identitatem.

Unde num. 32. concludit desiderium conditionatum etiam efficax sub conditione impossibili non inferente utramque partem contradictionis, non formaliter tendere in impossibile, seu in ambo contradictoria, sed in aliquid verum

rum, & reale veritate, & realitate, quam objectum conditionatum habet prout substans conditioni sic apprehensa.

Deciditur: an, & quid veri contineant relata à n. 550. sententia?

554. **D**uo præmitto: unum ex fine *num. 553.* mihi apparere veram regulam discernendi inter hypotheses impossibiles inferentes à non inferentibus ambo contradictionis extrema.

Alterum, quod delectatio de aliquo objecto possit esse mala moraliter; etsi ex parte objecti fiat præcisio ab omni malitia morali, e. g. copula conjugalis Petri cum Berta non est moraliter mala, & tamen si aliquis distinctus à conjugibus delectaretur illà, hæc delectatio est moraliter mala, non objective seu vi objecti (cum objectum nempe copula conjugalis secundum se sit licita) sed ex parte solius delectationis, quia jure naturæ est prohibitum, ne quis extra conjugium habeat delectationem sensibilem internam, vel externam circa copulam talem. *Cardenas Crisis Theolog. Diss. 41. num. 29.*

Item si amens Petrum vulneret, vulneratio hæc caret morali malitiâ defectu libertatis, est enim actio necessaria, proinde incapax moralis malitiæ: & tamen si quis liberè gauderet de vulneratione Petri, secundum omnes gaudium istud est peccatum, cujus malitia moralis cum non sit ex parte objecti, necesse se teneat ex parte gaudij. Idem est in blasphemia prolata à stulto, aut in imagine

sancta ab eodem conculcata: neutra actio ex parte objecti est moraliter mala, & tamen gaudens de istis actionibus ut irreligiosis peccat contra Religionem non titulo actionis irreligiosæ, utpote non peccaminosæ, ergo gaudium ejusmodi est moraliter malum malitiâ se tenente ex parte solius gaudij; quia gaudere contumeliâ DEO illatâ, aut irreverentiâ exhibitâ sacræ imagini est malum morale contra Religionem malitiâ se tenente ex parte gaudij, cit. *Carden num. 28. & 30.*

555. Dico primo judicium conditionatum in ratione puræ propositionis, seu repræsentationis sufficere, ut imputetur honestas, aut malitia. Ita Izquierdo, cujus sententiam relata *num. 550.* ob rationem ibi adductam amplector.

Dico secundò, desiderium conditionatum de objectis jure positivo sive humano, sive divino vetitis sub conditione removenente ab illis malitiam totam e. g. si non essent prohibita, carere omni culpa. Hæc conclusio est secundæ sententiæ per *num. 551.* Ratio quia nulla malitia tunc repræsentatur in objecto prout substans tali conditioni e. g. *vesceret carnibus die Veneris, si lex Ecclesie non inhiberet; non confiterer peccata, si DEUS non præciperet; si non vovissem castitatem, ducerem uxorem:* nec actus conditionatus desiderij ex parte sui opponitur ulli virtuti, aliàs secluso præcepto de objecto esset inhibitus.

556. Dico tertio, desideria conditionata de objectis jure naturæ prohibitis (à quibus pro aliquibus circumstan-

tijs potest separari malitia materialis) sunt licita pro jis circumstantijs, pro quibus & sub quibus representantur separata à malitia. Ita citata secunda sententia, quàm persuadet ejusdem ratio *num. 551. vers. de objectis vero*: nam prout vestita talibus circumstantijs sunt simpliciter honesta, nec desideria conditionatè tendentia in illa ut talia opponuntur ulli virtuti notabiliter secluso periculo affectus peccaminosi presentis, aut presentis delectationis sensibilis in materia venerea, ut notavi citato numero *vers. dixi salutem*.

Limitationem addo hic aliam: nisi ex illis objectis sit aliquod physicè malum alteri, & ut tale illi cuperet, aut de eo gauderet: cupere enim malum, seu noxium alteri ut malum illi, aut de eodem gaudere est odium contra charitatem pro nullis circumstantijs licitum; idem dic de affectibus conditionatis, qui etsi relatè ad objectum ut substans conditioni sint liberi à malitia, ex parte tamen actus adhuc opponuntur alicui virtuti; hoc probant exempla allata *n. 554. & afferenda à num. 558.*

Dixi ut malum illi: quia malum physicum sub ratione boni aliquando licitè est alteri optabile, & citra culpam de eo ut bono est gaudium licitum, de quo suo loco.

557. Dico quarto desideria, & affectus conditionales de objectis à lege naturali prohibitis intrinsecè, seu in se, pro nullis circumstantijs cononestabilibus, in quibus conditio ab objectis excludit moralem malitiam, esse, quantum est ex parte objecti amari, licitos. Ita Cardenas *D. 54. c. 3*, cujus sententia est

Valq. Pal. & Tamb. per *num. 552*. Ante probationem apprimè advertit Cardenas *num. 27*. cum actuum moralium ejusmodi malitia consistat in dissonantia cum natura rationali ut tali, & rectà ratione, hæc dissonantia constituat intrinsecè similes actus (e.g. mendacium, occisionem, Petri Machiam cum Berta, perjurium, infidelitatem, vulnerationem, aut occisionem DEI) est impossibile cognosci mendacium, occisionem Petri, &c. in se. non cognità dissonantià cum ratione, ergo ab hac intellectus præcindere non potest, sed duntaxat à differentiis dissonantiæ: & ideo, cum dicimus, *Si mendacium non esset dissonum rationi*, hic actus non est operatio intellectus præcindentis, sed negantis prædicatum de subjecto (quod subjectum constituit, prædicatum istud, *si esset dissonum rationi*) negat enim id ipsum, quod ex parte subjecti in se considerati seu in ly mendacium apprehenditur.

Verùm voluntatis etiam efficax affectus non sumit suam specificam malitiam ab objecto, quale est in se, sed ab objecto, quale proponitur per intellectum, ergo si per intellectum proponitur sine malitia, affectus etiam efficaciter id prout sic propositum appetens ab objecto nullam attrahit malitiam, idque procedit, etsi conditio, sub quâ proponitur, sit impossibilis in se; qualis est hæc: *Si mendacium non esset dissonum rationi, mentirer*. Quia non est attendendum ad impossibilitatem, quam in se continet, sed ad impossibilitatem, aut possibilitatem, quam significat, & quæ ut talis intellectui proponitur ex parte conditionis,

ditionis, ex parte autem conditionis in propositione proxima non proponitur impossibilitas mendacij seu contonantia & dissonantia mendacij cum ratione, sed solum non dissonantia, quæ est quid possibile, & reale, quæ conditio sic apprehensa cum excludat à mendacio dissonantiam; fit, ut affectus conditionatus mentiendi significatus per *ly mentirer* sit inculpabilis, prout subest tali conditioni ut in simili dixi n. 553.

Probatur nunc conclusio quarta: illi affectus sunt liciti ex parte objecti, qui feruntur in objectum immune à materiali malitia, sed affectus præfati conditionales, alique similes habentes pro conditione quid excludens malitiam ab objecto. E.g. *Si mendacium non esset dissonum rationi, aut non esset malum, aut si esset bonum*, feruntur in objectum e.g. *in mendacium* sub conditione excludente malitiam à mendacio, ergo affectus præfati conditionales ex parte objecti sunt liciti. Confirmatur: hæc conditionalis est vera, & necessaria; *Si mendacium non esset malum, esset amabile* licite à voluntate, non minus, quam licite sit amabile ab eo, qui ex invincibili ignorantia putat mentiri non esse peccatum, ideo invincibiliter ignorans malitiam mendacij non peccat. Quia licet mendacium realiter, & in se sit malum, non tamen intellectui proponitur ut malum; sed etiam illi, cui proponitur sub conditione, quod non esset malum, non proponitur ut malum; sed potius ut non malum, ergo si licite est amabile ab eo, qui invincibiliter ignorat esse peccatum, etiam licite potest a-

mari ab eo, cui proponitur sub conditione, quod non esset malum.

558. Dixi in conclusione hæc quarta: affectus conditionales esse licitos *quantum est ex parte objecti amati* seu, ex habitudine actus ad moralem objecti malitiam, quæ abesse supponitur vi conditionis illam excludentis; plerumque tamen ex habitudine oppositionis cum aliqua virtute, aut ex habitudine ad aliquam aliam circumstantiam sunt illiciti. Exempla hujus tria relege *num. 554.* & mox plura subjiciam: quo sensu est vera sententia communis, de qua *num. 552.*

Dico ergo quinto: sæpe, ac communiter affectus conditionales, de quibus in conclusione quarta, esse moraliter malos malitiâ non derivatâ ex objecto, sed tenente se ex parte solius actus ex oppositione, quam habet cum aliqua virtute; aut ex habitudine ad aliam circumstantiam. Ita Cardenas *D. 54. c. 4.* sic primo iste actus: *mæcharer, si non esset peccatum*, ex objecto, quod est mæchia, à qua conditio separat malitiam, malus non est: si tamen DEUS talem actum prohiberet, fieret moraliter malus ex habitudine ad præceptum divinum à quo deviare; aut quod sæpe fit, si voluntas in eum erumpat ex motivo delectationis.

Secundo *si non esset peccatum, concumberem cum Virg.* hic actus ex objecto non fit inhonestus, est tamen summa irreverentia contra Religionem erga tam sanctam personam similem actum elicere, quis enim neget fore irreverentem audaciam præter malitiam mæchia? Si Reginam alloquens diceret:

Tecum

Tecum rem haberem, si esses femina vulgaris. Terio actus hi: *si non esset peccatum, essem Hereticus, pejerarem, DEUM occiderem, &c.* Spectato objecto liciti sunt; siquidem ab hoc excludit conditio omnem malitiam, sunt tamen gravissima peccata ex parte actus ob ingentem irreverentiam DEO debitam ex virtute Religionis, quæ non patitur etiam conditionaliter ita effari de DEO: nonne foret irreverens audacia dicere Regi: *si esset mihi licitum, tibi alapam impingerem?* Deinde primus actus: *si non esset peccatum, essem Hereticus:* Equivaleat isti: *si hæresis non esset peccatum, non crederem DEUM vera dicere:* Secundus equivaleat huic: *si perjurium non esset peccatum, DEUM invocarem, ut testetur falsum; aut affirmarem DEUM esse testem falsi.* Tertius huic: *si DEI occiso non esset peccatum, ego, si possem, occiderem DEUM:* Hi autem actus sunt horrenda peccata non ex parte objecti, sed actus.

Quarto iste actus: *si esset licita occiso Petri, eum occiderem,* hic actus ex objecto nequit esse malus, cum ab eo sit exclusa vi conditionis tota malitia, est tamen malus ex parte sui: nam adhuc in illa hypothese Petro occiso esset graviter noxia, sed velle Petro graviter noxia, est grave peccatum contra charitatem.

559. Contra conclusionem quartam acriter se opponit Sanch. cit. *Lib. 1. c. 2. num. 23.* cujus fundamentum Cardenas cit. *D. 54. à num. 18.* reducit ad argumenta tria sequentia.

R. P. Karch. Diss.

Primum argumentum est: actio efficiens injuriæ proximum libere, & advertenter est ab intrinseco dissona rationi, id est, indefectibiliter dissonat rationi, ergo est impossibile, ut dicta actio non dissonet rationi: sed quodvis impossibile constituitur utraque parte contradictionis, ergo desiderans aliquid impossibile, desiderat contradictionis partem utramque, ergo cum sit impossibile, ut actio efficiens proximum injuriæ non dissonet rationi, seu ut non sit peccatum, desiderans actionem proximo injuriosam, ut non sit peccatum, desiderat utramque partem contradictionis, nempe ut esset peccatum, & non esset peccatum, seu ut dissonaret rationi, & non dissonaret rationi: atque desiderium desiderans esse peccatum, & non esse peccatum est in genere moris dissonum rationi atque a deo moraliter malum per *num. 553.* sub principium.

Respondet Cardenas *num. 70.* concessio antecedente cum consequentia, & subsumpto antecedente, distinguit hujus primum consequens: desiderans aliquid impossibile propositum ut tale, sive ut impossibile desiderat utramque partem contradictionis concedo consequentiam, desiderans aliquid impossibile propositum ut verum & reale pro eo statu desiderat utramque partem contradictionis nego consequentiam.

Ad secundum consequens concedo, quod sit impossibile, ne actio injuriosa proximo dissonet rationi, sive ut non sit peccatum, si proponatur prout est in se, & à parte rei; nego autem esse impossibilem prout propositam intellectui pro statu conditionato sub conditione

H h h

remo.

removente ab ea actione injuriosa dissonantiam cum ratione, seu peccatum; proinde voluntas eam prout subest tali conditioni desiderans non desiderat ut impossibilem, sed ut veram, & realem pro tali statu conditionato, consequenter pro tunc non desiderat esse peccatum, & non esse peccatum, cum non desideret ut impossibilem sed ut possibilem, veram, ac realem, & ideo actioni præfata proximo injuriosæ, prout subest conditioni excludenti peccatum, convenit præcisè non peccatum, ergo eam pro tali statu desiderans non desiderat peccatum, sed præcisè non peccatum.

Instabis, conditio hæc: *Si actio injuriâ afficiens proximum non esset peccatum, est impossibilis*, ergo claudit utramque partem contradictionis, nempe peccatum, & non peccatum; idem enim est, ac si dicat: *si esset peccatum, & non esset peccatum*, sed volens afficere proximum injuriâ sub hac conditione vellet peccatum, ergo etiam volens illam sub conditione: si non esset peccatum, vellet peccatum.

Respondeo, distingo antecedens: est impossibilis in se, concedo antecedens. Est impossibilis prout proposita intellectui respectu actûs desiderantis, nego. Dum enim dicitur: *Si injuria proximum afficiens non esset peccatum*, ex parte conditionis apprehenditur ut vere, & realiter licita, & non prout impossibiliter licita. Eodem modo distingo consequens, claudit utramque partem contradictionis: si attendatur ad impossibilitatem, quam conditio in se importat, concedo consequentiam, si attendatur solum id, quod importat pro-

posita intellectui ex parte hypothesis, nego consequentiam.

Quare esto verum sit, quod sic dicens: *Si actio proximo injuriosa esset peccatum, & non esset peccatum*, vellet utramque partem contradictionis, consequenter vellet peccatum ob argumentum evidens productum sub initium num. 553. secus dicens: *si actio talis injuriosa proximo non esset peccatum*, prout proposita intellectui juxta dicta.

560. Argumentum secundum contra conclusionem quartam: peccat, qui desiderat licere illicita, peccatum esse bonum, & malum morale esse honestum sed qui ponit eam conditionem: *si actio Petro injuriosa non esset peccatum*, desiderat peccatum esse bonum, & malum morale esse honestum, ergo peccat. Major probatur: desiderans licere illicita approbat peccatum, sed qui approbat peccatum, peccat, ergo, &c.

Respondet num. 76. distinguendo majorem: peccat, qui desiderat in sensu composito licere illicita, id est, qui vellet ea, quæ sunt illicita, simul licere, concedo majorem, peccat qui desiderat in sensu diviso licere illicita, id est, qui desiderat, quod ea, quæ in una hypothesis sunt mala, & illicita, in alia hypothesis non sint mala, sed licita. Nego majorem. Eodem modo volens malum morale pro sensu composito esse honestum peccat, secus volens in sensu diviso, id est, in hypothesis, quod actio sit moraliter mala peccat volens eandem sub eadem hypothesis esse honestam; non autem actionem, quæ sub una hypothesis est mala, volens eandem sub alia hypothesis non esse malam, sed honestam.

Ad

Ad probationem majoris distinguo majorem. Desiderans in sensu composito licere illicita approbat peccatum. Concedo majorem, desiderans in sensu diviso. Nego majorem. Vel sic approbat peccatum desiderans actionem malam reventâ malitiâ esse licitam, minimè autem volens actionem, quæ sub una conditione est illicita, sub alia conditione non esse illicitam, sed honestam.

561. Argumentum tertium. Actus efficax voluntatis fertur in totam substantiam actionis, qualis ipsa est, & à tota substantia sumit speciem, sed iste actus: *Occiderem petrum, si liceret* est actus efficax, nempe sub tali conditione, ergo iste actus terminatur ad totam substantiam actus occisionis, qualis ipsa est; sed hæc est in se intrinsecè dissona rationi, ergo terminatur iste actus ad occisionem in se intrinsecè dissanam rationi, & ab ea sumit speciem, ergo est moraliter malus upote efficax; hic enim fertur in occisionem acceptam cum omnibus formalitatibus, & circumstantijs. Inefficax è contra desiderium terminari potest ad unam formalitatem ut præcisam ab alia, uti probat Cardenas *Cris. D. 44. c. 3. Art. 3. Conclus. 5.*

Respondeo distinguendo majorem: Actus efficax fertur in totam substantiam actionis, qualis ipsa est, proportionate ad suum statum absolutum, vel conditionatum. Concedo majorem, aliter nego majorem, & datâ minori distinguo consequens: terminatur ad totam substantiam occisionis, qualis ipsa est, pro statu absoluto nego consequentiam, qualis ipsa est pro statu conditionato concedo consequentiam; efficax i-

gitur affectus conditionatus non fertur in totam substantiam occisionis, qualis hæc est in statu absoluto, sed terminatur ad totam substantiam occisionis, qualis ipsa est pro statu conditionato.

Quapropter desiderium absolute desiderans copulam cum Berta conjugata est in specie adulterij; è contra desiderans conditionate efficaciter copulam cum eadem, si non esset conjugata, est in specie simplicis fornicationis. Disparitas est, quod desiderium absolutum fertur in copulam cum Berta accepta cum omnibus circumstantijs, proinde fertur etiam in circumstantiam conjugij, in quam non fertur desiderium conditionatum; fertur enim in copulam cum Berta ut præcisâ à conjugio, Cardenas *num. 70.*

562. Ex his inferes primo desideria, quibus quis actus jure naturali vetitos desiderat esse licitos, esse moraliter licita ex parte objecti. V.g. *O si mendacium esset bonum, vel utinam fornicatio non esset peccatum.* Ita Cardenas *Crisis Theologica D. 54. à num. 54.* Ratio est, quia desideria ejusmodi nullum moraliter malum habent ex parte objecti. Sic primum desiderium habet pro objecto mendacium, non ut est in se, sed ut sub ratione boni propositum ab intellectu; secundum verò fertur in fornicationem ut propositam sub ratione non peccati, sed nec mendacium propositum sub ratione boni, nec fornicatio proposita sub ratione non peccati est malum moraliter, ergo tale desiderium nullum moraliter malum habet ex parte objecti, sed si ita est, talis desiderium ex parte objecti est moraliter licitum.

H h h 2

Infe-

Inferes secundo, plerumque ejusmodi desideria aliunde esse illicita ob oppositionem, quam habent ad aliquam virtutem, aut habitudinem ad aliquam illicitam circumstantiam conformiter conclusioni quintæ *num.* 558. Unde illicita sunt sequentia desideria: *utinam occiso esset licita, ut si Petrum occiderem. O si mihi liceret copula carnalis cum B. Virg. O si non esset peccatum DEUM contemnere, Eucharistiam, & Sacras imagines conculcare.* Hæc & similia desideria, licet ex parte objecti careant omni malitia ex parte tamen actus, seu sui opponuntur alicui virtuti ob rationes *num.* 558. primum enim desiderium est contra charitatem proximi; secundum contra virtutem Hyperdulie debite Beatissimæ Virgini; tertium contra Religionem, seu cultum debitum DEO, & Sacris imaginibus.

Inferes tertio; etsi conditio impossibilis adjecta in matrimonio habeatur pro

non adjecta, in alijs tamen contractibus habetur pro adjecta, ergo etiam in casu nostro: Pal. *tom.* 1. *tract.* 2. *D.* 2. p. 10. §. 3. *num.* 5.

Demum placet animadvertio Tamb. *lib.* 10. *Decal.* cap. 5. §. 5. Sporer p. 1. *Theolog. Mor.* cap. 6. *num.* 21. hos & similes affectus: *Si non esset infernus, peccarem: Si non essem Religiosus, fornicarem; si essem adolescens, me vindicarem, carnes comederem, si DEUM non timerem &c.* dupliciter referri posse nempe optativè, & sic sunt peccata ejusdem gravitatis cum objectis; fiunt enim cum actuali affectu ad materiam peccaminosam, siquidem conditio non aufert malitiam. Secundo in sensu enuntiativo, id est, indicando solum infirmitatē propriam, quæ nisi consideratione status reprimeretur, aut timor DEI frangeret, erumperet in peccatum, & in hoc sensu carent omni novo, hoc approbat etiam Vasq. 1. 2. *D.* 116. cap. 2.

pet. n. 552.

§. VII.

An idem actus internus, aut externus, tam naturalis, quam supernaturalis possit esse moraliter bonus, & malus.

563. **D**ico primò: idem actus extrinsecus respectu ejusdem operantis eodem tempore potest elici ex finibus pluribus uno bono, & altero pravo;

atque adeo esse respectu finis boni extrinsecè bonus, respectu finis mali extrinsecè malus. Ita Hesinx hîc *D.* 3. *num.* 16. Ariag. Oviedo. Ripald. contra Marat. hîc

hic D. 12. S. 4. Ratio idem actus externus potest imperari per duplicem actum internum e. g. deambulatio ex fine sanitatis, & simul ex fine adeundi amantiam ob amorem carnalem; hoc casu deambulatio ex primo fine est extrinsecè moraliter bona, ex secundo est moraliter mala citra repugnantiam: imperium enim actui imperato efficaciter nullum dat esse, sed concurrit spure moraliter concursu inclinativo per n. 496. supponit conclusio posse duo imperia concurrere etiam adæquata ad eundem actum per num. 496.

Dico secundò, actus intrinsecè malus, sive externus, sive internus nequit esse extrinsecè moraliter bonus probatur: repugnat, ut amor mali sit moraliter bonus, sed actus imperans actum, sive internum, sive externum intrinsecè malum est amor mali, ergo repugnat, ut actus imperans actum intrinsecè malum sit moraliter bonus.

564. Dico tertio, actus intrinsecè bonus potest extrinsecè moraliter fieri malus. Haunold. lib. 3. Theolog. Scholast. n. 392. Ripald. de Ente supernaturali D. 50. à num. 5. cum Scotist. contra Vasq. 1. 2. D. 53. cap. 4. à num. 26. Rhodes hic D. 4. quest. unica S. 3. §. 2. probatur ex S. Th. quest. 2. de Malo. art. 4. ad. 2. in terminis docente: *Quod actus bonus aliquando maleficetur à malo, non quod in se ipso sit malus (dat exemplum in Eleemosina, vel dilectione DEI) sed quod feratur ad finem inordinatum cupiditatis, aut inanis gloria.*

Ratio desumitur à paritate actus externi imperabilis à malo interno per num. 563. ergo etiam actus intrinsecè

honestus etiam internus potest imperari ab actu interno intrinsecè malo, consequentia probatur: affirmatio enim, & negatio respiciunt diversa; esset namque bonus intrinsecè ut imperatus ex suo fine intrinsecè, seu vi proprii motivi, malus verò extrinsecè respectu finis sibi extrinseci, ad quem ex arbitrio imperantis ordinaretur.

Conclusio est vera non solum de actibus internis naturalibus, sed etiam supernaturalibus: per hoc enim, quod extrinsecè, seu denominativè evadant moraliter mali, substantia eorum manet invariata, ergo in se, seu intrinsecè sunt simpliciter boni; vi autem imperij fiunt extrinsecè mali, eundem autem actum esse intrinsecè bonum, & extrinsecè malum non est contradictio. Unde supernaturalitas non impedit, quò minus actus supernaturalis sit imperabilis à malo; supernaturalitas enim est indistincta ab actu imperato, à quo cum realiter distinguatur malitia actus imperantis, hanc non excludit actus imperati supernaturalitas.

Hujus dedi exemplum in tract. de Pœnit. potest quis erroneè judicare: quod confessio Sacramentalis non Sacrilega sit medium aptum comparandi vanam gloriam; hoc casu potest quis ex intentione vanæ gloriæ sibi imperare talem confessionem faciendam ex fine suo proprio, supponitur enim voluntas aliunde instructa omnibus requisitis ad necessarium dolorem supernaturalem, ne confessio sit Sacrilega: sic instructa voluntate DEUS est paratus concurrere ad eundem actum (supposita voluntatis determinatione per intentionem vanæ gloriæ)

doloris supernaturalis eliciendum è suo proprio motivo supernaturaliter proposito; ut enim dolor supernaturalis eliciatur ex motivo suo, imperium malum eum imperans non debet illam præcontinere; cum non aliter influat, quam inclinando voluntatem ad applicandam potentiam executricem: potest autem inclinare actus etiam inferior voluntatem ad eliciendum actum superiorem, & perfectiorem.

§ 65. Ex hoc principio *in tract. de Fide num. 389.* deduxi, quod actus fidei supernaturalis, consideratus ut est moralis dispositio, possit imperari à pia affectione, & simul ab imperio intrinsecè malo. Ita *Plitel. de Fide. num. 235.* Inde enim nihil sequitur, quam quod eadem Entitas physica actus fidei denominaretur simul extrinsecè moraliter bona, & supernaturalis à pia affectione supernaturali (ab hac enim habet fides, quod moraliter disponat ad sanctitatem) & quæ talis sit honesta honestate supernaturali, moraliter verò esset extrinsecè mala malitiâ actus mali imperantis: si imperium hoc sit mortale, fides talis non disponderet de condigno ad justificationem: è contra condignè disponderet ad hujus augmentum, si esset duntaxat venialiter malus.

Rursus hinc deducitur secundo: etsi entitas physica actus fidei supernaturalis possit imperari, vel à solo actu honesto naturali vel inhonesto, eo tamen casu fides non posset id sponere ad gratiam. Ita *Amic. de Fide D. 10. n. 120.* quia fides ut disponens ad gratiam est actus liber supernaturalis, & honestus honestate supernaturali hæc; honestate caret, sive imperetur ab honesto sive ab inhonesto naturali actu.

Quod autem fides supernaturalis Entitativè sumpta sive prout præcisè est actus intellectus possit imperari ab altero dicto actu, probatur: quia quæ talis non petit essentialiter libertatem, nec honestatem formalem, sed præcisè supernaturalitatem; huic autem non repugnat imperari ab imperio purè naturali etiam inhonesto.

§ 66. Deducitur tertio, sine contradictione posse eundem actum esse intrinsecè bonum, & meritorium, & extrinsecè malum, ac demeritorium: proinde posse intrinsecè præcipi, extrinsecè verò prohiberi, seu ne fiat ex pravo fine; hoc enim in re aliud non est, quam quod actus imperans sit prohibitus, & demeritorium, imperatus verò sit præceptus, & meritorium.

Nihilominus verum est, quod actus imperatus nequeat esse intrinsecè meritorium vitæ æternæ imperatus ab imperio mortaliter malo: sic enim esset meritorium intrinsecè vitæ, ac simul extrinsecè demeritorium ejusdem vitæ æternæ. At esse meritorium vitæ æternæ, & simul demeritorium Purgatorij stare possunt, consequenter imperium venialiter malum potest imperare actum supernaturalem fidei, spei, & charitatis inhærendo opinioni probabili: quod non quisque actus charitatis in via excludat omnia venialia; quia tamen excludit omnia mortalia, sequitur actum charitatis non posse imperari ab imperio mortali. Aliàs DEUS eodem tempore simul amaretur vi charitatis, & odio haberetur vi imperij: quæ ratio non pugnat cum quovis actu supernaturali alterius virtutis, atque adeo ex hoc

hoc capite potest imperari alius actus supernaturalis ex fine mortali: eo tamen casu actus intrinsecè supernaturalis non esset de condigno meritorius vitæ æternæ, sed duntaxat de congruo pro sensu diviso, secùs pro sensu composito actualis peccati mortalis imperantis illum.

567. Dices primò cum Vasquez, Rhodes, &c. DEUS non potest dare gratiam ad peccandum, sed daret, si actus supernaturalis foret imperabilis à malo, ergo minor probatur, daret gratiam ad actum supernaturalem, hic enim sine illa non potest elici; sed actus supernaturalis imperatus à malo esset peccatum, ergo daret gratiam ad peccatum.

Secundò voluntas sine gratia nequit se determinare ad actum supernaturalem, sed posset se determinare, si conclusio tertia est vera: quia actus imperans est determinatio ad actum supernaturalem. Atqui actus imperans, utpote malus, fit sine gratia.

Tertiò initium justificationis secundum fidem non potest esse à nobis: esset autem à nobis, nam viribus naturæ elicitur actus malus imperans actum supernaturalem disponentem ad justificationem, hoc casu incipit justificatio ab imperio malo.

Respondeo ad primum: Concessâ majori, nego minorem, ad probationem distinguo majorem: daret gratiam ad actum supernaturalem ut intrinsecè bonum concedo majorem; prout substanti imperio malo, seu prout extrinsecò malo, nego majorem: actus imperatus eget gratiâ intrinsecè sumptus, secùs ut extrinsecè malus.

Respondeo ad secundum: Concedo, quòd voluntas sine gratia non possit se determinare ad actum supernaturalem determinatione in genere causæ physicæ, ac etiam moralis illuminativæ, seu prælucentis voluntati per illustrationem Sancti Spiritûs: potest tamen se determinare determinatione propriâ imperativâ, sita in inclinatione voluntatis ad ponendum actum supernaturalem ex principijs requisitis ad supernaturalitatem; ut enim sic se determinet non debet formaliter, aut virtualiter, vel eminenter continere imperatum per n. 496.

Respondeo ad tertium: Concessâ majori, nego minorem, ad hujus probationem, nego initium justificationis incipere ab imperio malo tanquam à causa physica, aut morali illuminativa, aut meritoria, sed tanquam à determinatione inclinativa voluntatis: quâ positâ velut conditione DEUS antecedenter paratus est ad concurrendum supernaturaliter per num. 564. eoque casu DEUS non influit intuitu actûs vitiosi imperantis, sed quia ipse de se est paratus concurrere secundum determinationem voluntatis; qualiter defacto concurret concursu supernaturali in actionem conversivam supernaturalem substantiæ panis, & vini in Corpus Christi determinatus à prava Sacerdotis intentione.

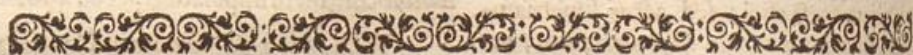
Instabis: est impossibile, ut idem actus sit intrinsecè bonus, & intrinsecè malus, sed talis esset actus bonus imperatus à malo, ergo. Minor probatur: esset intrinsecè bonus, uti supponitur, sed etiam esset intrinsecè malus. Quod probatur: ille actus est intrinsecè malus, qui cooperatur

ratur intentioni intrinsecè malæ, sed actus imperatus ab imperio intrinsecè malo cooperatur intentioni intrinsecè malæ, ut patet in occisione externa, quæ per se est executiva malitiosæ occisionis internæ.

Respondeo: Concessâ majori, nego minorem. Ad probationem, nego secundam partem. Ad hujus probationem distinguo majorem: ille actus est intrinsecè malus, qui cooperatur per se intentioni intrinsecè malæ, concedo ma-

jorem. Qui cooperatur per accidens intentioni intrinsecè malæ, nego minorem. In nostro casu actus imperatus per accidens, & non ex vi sua, nec ex natura sui objecti cooperatur intentioni malæ, quatenus præter suam intentionem ab imperante assumitur in medium ad finem malum, ad quem de se non est ordinatus.

Nulla est paritas ab occisione externa, quia hæc est intrinsecè, & in se mala malitiâ materiali per n. 522.

§. VIII.

An idem actus possit habere plures bonitates, aut plures malitias morales.

568. **Q**uestio satis est molesta. Suarez tom. 4. in 3. p. de Pœnit. D. 22. S. 5. à num. 3. negat plures numero malitias contineri in uno actu, quo quis vult plures occidere homines, aut cum pluribus fornicari, licèt singula objecta possent transfundere malitiam numericam ab alijs malitijs distinctam, dum singula seorsim terminant actum malum, at dum omnia simul concurrunt, nullum per se confert illam, sed omnia simul per modum unius concurrunt ad unam, & eandem numericam. Hæc tamen eò est gravior, quòd plura sunt objecta; propter hanc majorem gravitatem vult explicandum numerum occidendorum, aut mulierum.

Pariformiter discurret de bonitate

morali actûs unius tendentis in plura objecta e. g. vult quis dare Eleemolynam decem pauperibus: actus hic non continet decem numero morales honestates elemosynæ, sed unicam æquivalentem decem. Idem est de actu charitatis indivisibiliter amante decem proximos,

Affirmat Vasq. tom. 4. in tertiam partem de Pœnit. quest. 91. art. 1. dub. 4. à num. 4. nempe pro multiplicatione objectorum numerica multiplicari malitias numericas in actu physicè indivisibiliter tendente in illa per modum unius, quoties circumstantia non supponit actum iam constitutum in genere mali (si enim supponit constitutum, tunc non multiplicat, sed auget actum constitutum, ut parvitas, & magnitudo in furto: intento,

ho, & duratio actus &c.) dummodo sit vera circumstantia, nec ordinetur ad aliam: si enim ordinetur, non facit numericam distinctionem. Sic mulierem invitare ad fornicandum non est peccatum numero distinctum, quia ordinatur ad eundem actum, in quo mulier cum invitante participat.

569. Dico primo, idem numero actus continere plures bonitates morales diversae rationis. Izquierdo de DEO D. 35. num. 164. probatur: potest eligi eleemosyna ut medium ex fine duplici specie diverso e. g. ad obtinendam fidem, & charitatem, sed huiusmodi electio, & huius intentio contineret plures bonitates morales specie diversas; quia tunc per se, ac directe intenditur finis proprius tum fidei, & charitatis: hoc autem ipso electio eleemosynae continet bonitatem moralem fidei, & charitatis per num. 545. & seq. 2.

Confirmatur non solum finis intentus per Eleemosynam movet ad huius electionem, sed etiam ipsa utilitas, quam habet eleemosyna ad finem praesentem: haec enim amatur ut utilis ad finem. Sub qua ratione amari non potest non amato sine; nec potest movere non movente sine; cum sit bonitas formaliter respectiva per n. 499. & seq.

Inferes primò: in posito casu datio eleemosynae potest esse honesta honestate fidei, charitatisque, ut ostensum, ac insuper honestate misericordiae: potest enim electio eleemosynae fieri ex motivo sublevandi miseriam pauperis, & haec mediante intendi duplex praefata virtus. Izquierdo de DEO D. 35. num. 165.

R. P. Karch, Diff.

contra Vasq. 1. 2. D. 51. cap. 3. Marat. de bonitate, & malitia D. 8. S. 4.

Inferes secundò; voluntatem dandi eleemosynam decem posse continere totidem numero bonitates morales numericas, quia quavis datio habet particularem finem proprium numero distinctum à fine alterius, ergo si movent omnes fines numero distincti, singulorum bonitates morales imputantur voluntati.

E contra actus charitatis amans decem proximos propter DEUM continet unicam honestatem moralem: disparitas est ab actu misericordiae; quod motivum charitatis, ut haec est actus honestus, non sit bonitas absoluta decem hominum, sed est ipsa substantia actus charitatis per num. 546, haec autem est unica in actu una.

Aliter discurrendum de actu creatae charitatis amantis decem proximos: huiusmodi actus pro motivo habet bonitatem absolutam personae amatae. Unde si decem sint, & ab ijs moveatur, continet decem honestates materiales nostro concipiendi modo distinctas: prout enim est amor Petri, habet consonantiam cum natura rationali distinctam numericè à consonantia, quam habet, prout idem amor tendit in Paulum &c. Et sic disparitas à charitate DEI: quia ut charitas divina est, habet pro motivo bonitatem absolutam DEI indivisibiliter se habentem respectu omnium, quos propter illam amat.

570. Dico secundò; Idem physicè actus moraliter malus capax est plurimum tum specie, tum numericè malitiarum distinctarum. Pars prima est omnium, quia potest à voluntate poni a-

Iii

ctus

actus physicè unicus habens oppositio-
nem cum pluribus virtutibus, & præ-
ceptis specie diversis, sed talis continet
plures malitias specie diversas. Sic adul-
terium est contra iustitiam, & castitatem;
& si complex sit voto obstrictus, aut
sanguine junctus, continet insuper sa-
cristilegium contra Religionem, aut ince-
stum contra pietatem: furtum rei sacræ
præter specificam malitiam iniustitiæ ha-
bet speciem sacrilegij oppositam Reli-
gioni obliganti ad reverentiam debitam
rei, aut loco sacro.

Probaturs pars secunda ex prima,
seu à paritate actus continentis plures
specificas malitias, dum tendit in plura
specie objecta, ergo etiam potest idem
actus continere plures numericas malitias
in casu, quo proponuntur illi plura nu-
mero distincta objecta materialiter turpia
invicem non subordinata: nec unum est
augmentum alterius, id est, per se non
præsupponit actum in genere mali con-
stitutum, seu objectum unum non est
circumstantia propriè talis respectu al-
terius.

571. Dixi primo: *plura numero non
subordinata.* Nam si unum objectum
malum ordinetur ad aliud malum, non
multiplicatur numerica malitia, sed est uni-
ca: ut invitatio sceminae ad copulam est
unicum numero peccatum cum copula.

Dixi secundo: *Nec unum per se
præsupponit actum in genere mali
constitutum.* Si enim præsupponit, non
multiplicat malitiam, sed præsuppositam
auget; ut actus intensio, & duratio par-
vitas, & magnitudo. Hæc enim acci-
dentia sunt circumstantiæ per se suppo-
nentes actum in aliquo gradu mali consti-

tutum, seu habentem malitiam in aliquo
gradu ex intensione, aut duratione ac-
tus, aut ex quantitate objecti: si enim
actus non existit, etiam non existit in-
tensus, aut remissus, magis, aut minus
durans, in majori, aut minori quantita-
te, ergo hoc ipso, quod actus malus
moraliter sit intensior, aut magis durans,
& furtum sit in majori quantitate, suppo-
nitur idem actus in aliquo genere malitiae
esse constitutus, aliquantum durare, ac
in aliqua quantitate. E. g. in tanta præ-
cisè, in quanta sufficit ad mortale fur-
tum; reliquus totus excessus repertus in
furto se habet ut circumstantia quantita-
tis; quia hic excessus sive sit, sive non
sit, substantia furti in aliquo individuo
reperitur; etsi descendendo ad particu-
larem partem materiae: designandam,
dum magna summa accipitur simul, nul-
la sit in particulari assignabilis potius pro
prima parte furti, quæ pertineat ad sub-
stantiam; quàm pro altera parte excessus,
quæ pertineat ad circumstantiam. Ita Ar-
rubal apud Dicastill. *de Pœnit. D. 9.
num. 202. juncto num. 224.*

Econtra quando objectum unum
per se non supponit actum in esse mali,
sed ipsum per se constituit malum: mul-
tiplex est peccatum numero. Proinde
explicandum in confessione: sic dum ut-
terque adulter est conjugatus, est duplex
explicanda malitia; quia alterutrum ma-
trimonium per se sufficit, ut copulae infir-
malitia adulterij; & per accidens se ha-
bet, quod alterum matrimonium comi-
tetur istud, idcirco neutrum auget mali-
tiam numericam alterius, sed constituit
novam.

Similiter duas numero malitias continet luxuria voto obstricti cum voto obstricta ex eadem ratione: è contra peccans contra duo sua vota castitatis peccat unica numero malitia: habent enim se ut duo præcepta ejusdem speciei, seu lata ex eodem motivo. Ut præceptum missæ die Festo, & die Dominico, dum coincidunt in unam diem. Omissio missæ est unica numero malitia in tali concursu.

572. Pro elucidatione majore partis secundæ conclusionis secundæ adnotanda est doctrina Haunoldi *lib. 2. Theolog. n. 488.* & Dicastill. *de Pœnit. D. 9. n. 221.* quod diversa sit inter objecta natura quoad unitatem, aut multipliciter moralem inter se faciendam; quædam enim ex usu humano capacia sunt augmenti, ut bona fortunæ. Æstimatio enim major, aut minor bonorum fortunæ desumitur ex fine per ea obtinendo: hujusmodi autem majoritas, & minoritas provenit ex augmento, & decremento eorundem bonorum, si horum nova quantitas adjiciatur priori, vel ab hac avellatur. Ob hæc quantitas major in materia furti, hoc non multiplicat numero sed auget eundem numero actum.

Quædam verò ex naturali impulsu ordinantur ad faciendum unum cum altero, velut media ad finem melius con-

sequendum: sic oscula, & tactus impudici ex propensione naturali ordinantur ad copulam facilius impetrandam; & ideo actus præparatorij ad hanc faciunt unicum peccatum.

Eodem modo multiplicatio percussio-
num, seu verberum ejusdem personæ ordinatur ad augendum dolorem, & damnum corporis ejusdem. Hinc est, quod omnes percussiones physicè facientes numerum moraliter sint unus actus. Alia verò objecta sunt, quorum multiplicatio est prorsus per accidens: quia nec natura, nec usus humanus ea ordinat ad unitatem, ut bona famæ, vitæ, corporis plures copulæ sive cum eadem, sive cum pluribus personis.

Hinc etsi quis actu unico intendat detrahere pluribus, aut plures occidere, aut vulnerare, aut cum pluribus fornicari, &c. nunquam tamen potest in hæc & similia objecta tendere per modum unius objecti adæquati, sed in plura, ut plura: quia unum cum altero non coalescit in unum.

Quapropter intentio detrahendi pluribus occidendi plures, fornicandi cum pluribus, tot facit numericas detractiones, aut homicidia, aut fornicationes, quod sunt personæ.

§. IX.

De moralitate intentionis, & electionis invicem
Comparatarum.

573. **D**ico primò quoties finis est malus, toties tam intentio finis, quàm electio medij est mala. De intentione constat ex terminis, de electione probatur: actus ponens existentiam finis mali est moraliter malus, sed electio medij ut utilis ad finem malum est actus ponens existentiam finis mali, ergo electio medij ut utilis ad finem malum est moraliter mala; Unde dans Eleemosynam ex fine malo e.g. vanæ gloriæ peccat etiam datione Eleemosynæ.

Dico secundò, si tam finis, quàm medium est malum: ut si fureris propter fornicationem. Medij electio habet duplicem malitiam; unam propriam, nempe furti, contra justitiam, alteram participatam à fine, videlicet fornicationis contra castitatem: & incendens domum Petri, ut in ea comburat merces Pauli, exercet duplicem injustitiam propter duplicatam damnificationem, quarum una non ordinatur ad alteram, nec auget *per num. 571. & seq.* augetur autem si incenderes domum Petri ex fine comburendi omnes ejus opes. *Platel. p. 2. Curs. Theolog. num. 94.*

574. Dico tertio: quando finis est bonus, medium verò malum e.g. furatur quis, ut det Eleemosynam: si intentio influit

in electionem medij mali, non est sola electio mala, sed etiam intentio. Probatur: omnis causa effectus mali est formaliter mala per ipsam causationem mali, sed intentio, si influit in electionem, est causa effectus mali, nempe electionis furti, ergo. Hinc Apostolus negat esse faciendâ mala, ut eveniant bona: ex quo loco infert Augustinus: mentiri semper esse malum, etsi fiat ob finem bonum.

Dico quartò: ut electio medij ex fine vitij participet hujus turpitudinis, non requiritur, ut finis vitij moveat ad electionem, nec ut malitia medij impeteretur electioni, opus est, ut medium moveat. Ratio: quia sufficit malitiam præcognosci, ac medium amari ut objectum materiale amore vel positivo, vel interpretativo: qualiter interpretativè censetur amari, dum est obligatio impediendi ejus existentiam, & non impeditur, *per n. 541.*

Quæres. An, quando electionis medij mali finis est bonus, uti est in casu conclusionis tertiæ, saltem minuatur malitia electionis? Respondeo negativè cum Izquierdo *de DEO D. 35. n. 167.* quia finis bonus non tollit malitiam medij, & hujus electionis, ergo nec minuit cæteris paribus: paribus inquam, quia eligens

eligens medium malum propter finem bonum, communiter minus voluntaria fertur in tale medium, quam feratur id eligens ex alio motivo, sed hoc ipso minus peccat, hoc autem se per accidens habet

§. X.

An actus externus augeat moralitatem & satisfactionem actus interni?

575. Sensus est: an actus externus bonus, aut malus conducatur ad intensiorem bonitatem, aut malitiam: sive ad meritum & demeritum actus interni; & dum opus externum est bonum per se augeat satisfactionem, id est, vim delendi poenam:

Dico primò: actus externus bonus per se non intendit interni moralem bonitatem, ac meritum interni, nec malus malitiam, & demeritum. Ita communior Theologorum cum Izquierdo de DEO D. 35. n. 191. Haunold. lib. 2. Theolog. num. 380. contra Pallavicinum, plerosque scotistas: quos tamen deserit Herinx hic D. 3. n. 36. Probat ex Matth. 5. Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est eam in corde suo. Id ipsum sensit S. August. de libero Arbitr. c. 3. pronuntians talem non minus reum esse, quam si opus exequeretur.

Probat secundò ratione: tunc externus per se nihil addit interno, quando ante existentiam externi, tota hujus bonitas, & malitia imputatur interno,

sed sic est, nam accessu actus externi nulla ponitur nova libertas, consequenter nec nova imputatio, sed ubi non est nova imputatio, nequit esse nova bonitas, aut malitia.

Dixi: per se, quia per accidens saepe, imò plerumque accrescit nova bonitas aut malitia, non ex actu externo, sed aliunde occasione actus externi. Primo, quia accessu actus externi solet internus durare diutius, aut intendi vehementius (ipsa enim degustatio externi actus causat vehementiorem inclinationem ad idem objectum magis amandum) aut novus internus repeti. His omnibus modis per accidens augetur bonitas vel malitia interni, proinde meritum, & demeritum.

Objicies primò: ergo voluntas efficacis Eleemosynæ est tantum meriti, quanta foret data Eleemosyna, ergo si quis efficaciter vellet dare infinitam, faceret meritum infinitum. Secundò, sequeretur, quod Martyr plus non mereretur, quam paratus Martyrium subire. Tertio sequeretur, quod desiderium, & pro-

positum faciendi tot bona opera quod fecit Beatissima Virgo, esset tanti valoris, quanti fuerant opera Beatissimæ Virginis. Quarto non modo actus internus malus, sed etiam externus prohibetur, & quidem præcepto distincto, ut patet in præcepto sexto, & nono, septimo & decimo Decalogi.

Respondeo ad primum: concessa consequentiâ primâ nego secundum; bonitas enim & vis merendi non desumitur præcisè ex objecto; alioquin actus offerens DEO merita Christi esset simpliciter infinitus, sed etiam ex perfectione cognitionis distinctè representantis bonitatem objecti: ex libertate, conatu, & efficacia actûs, quæ, cum in actu finito interno volente dare elemosynam infinitum, non sint infinita, fit, ut etiam tale propositum non sit infinitum.

Respondeo ad secundum: sequelam esse veram per se loquendo. Nempe Martyrem ex opere operantis non plus mereri, quàm efficax propositi Martyrij, secus per accidens.

Unde voluntas efficax suscipiendi Sacramentum per se est paræ efficaciæ ex opere operantis, ac susceptio: at non ex opere operato, quod pro nobis est operatus Christus. Ex hoc enim tam Sacramenta suscepta, quam Martyrium longe plus merentur: quod privilegium in Martyre non operatur effectum, nisi morte consumatur, quæ mors patienti non est formali er libera, proinde nec formaliter meritoria, sed ejus acceptatio. Laureola correspondens Martyrio est potius donum liberale, quàm ratio præmij: ut constat in infantibus Martyrio affectis. Ita Haunold. *num. 384.*

Respondeo ad tertium, negando sequelam; quia nullius alterius voluntas potest esse in pari intensione, conatu & efficacia, cum Beatissima Virgine volendo tot, ac tanta opera Caspensis *Tract. de Bonit. & malit. D. 3. nu. 131.*

Respondeo ad quartum: actum externum prohiberi distincto præcepto non propter augmentum malitiæ, sed quia habet distinctam malitiam, & ideo libere factus est proprie peccatum, ad hinc non sequitur intendi malitiam internam, sed quod non sufficiat confiteri internum sine externo, quando hic secutus est.

576. Dico, secundò: opus externum bonum per se auget in opere bono satisfactionem, seu vim delendi poenam. Cit. Haunold. *num. 390.* Rhodes, Soarez, Lugo &c. contra plures negantes cum Dicastill. *de Pœnit. D. 13. num. 87.* apud Heriæx *num. 40.* probatur: satisfactio principaliter respicit poenalitatem, ergo substituitur satisfationi, id est, ponitur loco poenæ infligendæ a potente vindicare culpam, sed hoc ipso opus externum auget satisfactionem, ergo opus externum auget satisfactionem. Minor probatur: ponens opus externum sponte se affligit, sed sponte se affligens auget Satisfactionem; minuit enim poenam jure infligendam ab offenso, quia reddit se dignum, ut tanto minus patitur invitus a judice offenso, quando plus ultroneè passus est, cum sic obineatur finis totalis Satisfactionis. Nam finis hujus est arcere à peccato. Hoc totum habetur, si offendens sponte se affligat per actum externum; hic enim est molestior actu interno,

Hinc

Hinc est disparitas, cur actus extensus non augeat vim merendi; finis namque præmij est incitatio ad virtutem, qui finis obtinetur positione solius actus interni de se efficacis,

§. XI.

An detur actus moralis indifferens ad moralem bonitatem, & malitiam, sive ad merendum & demerendum?

577. **D**upliciter potest actus moralis, seu liber esse indifferens ad honestatem, & inhonestatem. Primò secundum speciem. Secundo in individuo. Indifferens secundum speciem hoc loco dicitur actus, qui præcisè ex objecto, à quo specificatur, sive qui ex ratione sua specifica, seu tendentia in objectum suum ut præcisum à circumstantijs, nec sit moraliter bonus, nec moraliter malus: ejusmodi actus sunt ambulatio, locutio, cogitatio &c. ut sic præcisè spectata.

Verùm quia nullum individuum est realiter ponibile sine omnibus circumstantijs ad actum in individuo requisitis antecedentibus, comitantibus & consequentibus (ab his enim plenè singularizatur, seu ultimo determinatur in sui exercitio ad bonitatem, aut malitiam saltem materiale in individuo) quæstio est: an aliquis actus moralis non modo spectato ejus directo objecto, ac principali, sed sumptus cum omnibus circumstantijs propositis voluntati, sit moraliter nec bonus, nec malus? si talis detur,

hic est in individuo indifferens, secus si non datur.

Conveniunt Doctores: quod per accidens detur actus indifferens tam secundum speciem, quam in individuo contra Pallavic. & Esparza. Nempe defectu advertentiæ ad malitiam, & bonitatem materiale objecti, & circumstantiarum; aut posito errore invincibili, quod actus sit indifferens tam quo ad objectum, quam quo ad finem, & circumstantias.

Quæstio igitur est: an per se loquendo datur actus tam quoad speciem, quam quoad individuum indifferens indifferentiæ potissimum materiali, seu re ipsa illi conveniente, qui cum veritate seu secluso errore propositus nec honestus, nec turpis appareat, nec sit præceptus à DEO, nec prohibitus, nec consultus, sed permissus ac eatenus licitus?

Prima opinio Pallavicini apud Haunold *lib. 2. Theolog. num. 367.* negat actum tam quoad speciem, quam in individuo indifferentem. Comunior Thomi-

mistarum concedit quoad speciem, secus quoad individuum, apud Vasq. 1. 2. D. 52. cap. 1. quorum opinio iudice Vasq. cap. 2. est satis probabilis: ipse verò ibi, & sequentibus cum Scotistis defendit actuum indifferentiam secundum speciem, ac in individuo.

578. Dico primò: dari actus tam internos, quàm externos humanos secundum speciem indifferentes. Probat ex S. Hieronimo in *Epist. ad August.* expresse docente: *quod ambulare, nares emungere, sputa ejicere nec barium nec malum sit.*

Ratio est: quod quædam objecta secundum se spectata seclusis circumstantiis nec sint à DEO prohibita, nec præcepta: ut ambulare, barbam fricare, se calefacere &c. nulla enim in his relucet materialis honestas, aut turpitudine, seu nec placent, nec displicent voluntati.

Dico secundo per se loquendo dari non posse actum in individuo indifferentem indifferentia morali materiali, proinde omnis actus liber in individuo est moraliter bonus, aut moraliter malus seu formaliter imputabilis ad laudem, aut vituperium. Nisi, uti ex Doctorum consensu præmissi, interveniat defectus advertentiæ, aut error invincibilis, probatur: omnis actus voluntatis fertur, vel in media, vel in finem: si in finem, hic aut est honestus, aut inhonestus: aut jucundus sive delectabilis. Si est honestus, jam intentio ejus est moraliter bona: si inhonestus, est moraliter mala: si delectabilis, delectabilitas, vel intenditur ut finis ultimus, vel ut finis non ultimus, vel ut finis non ultimus, sed subordinatus: si intenditur ut finis ultimus, eo

ipso intentio est turpis, cum recta ratio improbet delectationem statuere pro fine principali, hoc enim est contra ordinem à natura intentum. Natura enim ordinem intendit in eo situm, quod aliqua ordinet ad finem, seu semper assumat ut media; tale bonum est bonum delectabile, quale quod natura nunquam intendat ut finem, sed ut medium, colligitur ex propositione 8. & 9. Innoc. XI. prior ita sonat: *Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum &c.* posterior est ita: *opus conjugij ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.* Ex his propositionibus est manifestum, quod voluptas ut finis præfixa comestioni, & copulæ sit finis inhonestus. At si quis comedat cum voluptate, aut copulam conjugalem exerceat ordinando ejusmodi voluptatem in primo casu ad vitæ conservationem, in secundo ad proles generationem careat omni culpa.

Si autem delectabilitas amatur ut finis subordinatus, tunc amatur ut medium electum ex intentione ulterioris finis hic, vel est bonum honestum, aut inhonestum, aut delectabile. Si primum: est actus honestus, si secundum, est inhonestus: si tertium, redit argumentum proximè factum, ostendens pariter esse actum inhonestum.

Si actus feratur in media: tunc hæc vel sunt honesta, vel inhonesta, vel delectabilia: ubi rursus argumentum factum de fine reponitur.

579. Objicies primò: repugnat species, in qua non sit possibile ullum individuum, sed possibile est actus secundum-

cundum speciem indifferens ad bonum, & malum moraliter, ergo etiam est possibile quoad individuum.

Respondeo: eo sensu, quo datur actus indifferens secundum speciem, videlicet præcisè, id est, relate ad objectum præcisum à circumstantijs, etiam datur indifferens in individuo; secùs realiter, & positivè consideratus secundum omnes circumstantias illum individuantes. Datur igitur actus in individuo indifferens indifferentiæ præcisiva secùs indifferentiâ positivâ, & omnibus pensatis, inter quæ præcipuè est finis.

Objicies secundò: si cunctis actibus est præfigendus finis honestus: datur præceptum hujus obligationis, sed non datur primò: quia moraliter est observatum impossibile; secundò: quia homo elevatus ad finem supernaturalem obligatur operari ex motivo supernaturali Charitatis: est enim in statu supernaturali, & amicus DEI, ergo obligatur operari ex motivo amicitiae: sicut, quia est rationalis ac discernit honestum ab inhonesto, obligatur operari ex motivo honesto.

Respond. concessâ majori nego minorem; præceptum hoc fundatur in ipsâ natura rationali, huic enim necessario dissonat, quidquid invertit ordinem à natura intentum; operans autem ex fine non honesto invertit hunc ordinem per num. 578. Ad probationem primam nego assumptum: dum quis operatur moraliter, id est, deliberatè, quia

operans deliberate semper considerat, an sit licita, aut illicita actio? si est licita, & operatur ideo, quia est licita, id est, non vetita, sed permissa: jam est operatio honesta, in quo operandi modo nulla est moralis impossibilitas.

Hinc ad secundam probationem: nego esse obligationem semper operandi ex motivo supernaturali, aut ex motivo charitatis, quia tam lex supernaturalis, quàm amicitia erga DEUM permittit, ut operemur pure ex hoc motivo quia actio est licita.

Quæres: an opinio stans pro indifferentiæ morali actuum in individuo sit damnata in relatis num. 578. propositionibus 8. & 9. Affirmat Filguera apud Cardenas Dissert. 8. num. 15.

Respondeo negativè cum eodem num. 17. & Dominico Viva, ad easdem propositiones num. 13. quia hæc propositio: *licitus est actus in individuo indifferens*, quod non sit damnata formaliter est certum, utpote non idem significans: etiam non est damnata virtualiter: quia non est antecedens, ex quo legitime inferatur damnata, consequentia enim ista est nulla: dantur aliqui actus in individuo indifferentes; vel licitus est actus in individuo indifferens, ergo licitum est comedere aut uxori copulari ob solam voluptatem; est enim argumentum à particulari ad singulare, quod non valet.

